

Napút-füzetek

16.

Ébert Tibor

A tábla

Színpadai játék két részben

Szereplők:

Tábornok
Póre Szilveszter
Igazgató
Történelemtanár
Természetrajtzanár
Nyelvtanár
Matektanárnő
Szárnysegéd
Ezredes
Őrnagy
Százados
Főhadnagy
Hadnagy
Katona
Katonák

I. felvonás

(Egy ideig gépfegyverropogás, sorozatos lövések, majd hirtelen csend. Függyöny. Régi, iskolai tanterem, elhanyagolt állapotban. A Tábornok a tábla előtt sétál.)

TÁBORNOK *(hirtelen megáll)* Erre a táblára én egyszer felírtam valamit. Egészen biztosan, igen. Jelelkeztem, és fel kellett írnom a táblára, azt írtam fel... azt írtam fel... Ej, persze, régen volt, nagyon régen! Kicsi voltam, apró növésű, lábujjhegyen is alig értem fel a tábla középső harmadáig. *(Sétál.)* Igaz, sokszor irkáltam én erre a táblára. Mondatokat, szavakat, rajzoltam fejeket, karácsonykor színes krétával betlehemet, a szünetekben disznóságokat is írogattam a lányoknak...

Éppen úgy havazott, mint most, és varjak keringtek csapatostul. *(Járkál.)* A negyedik padban ültem. *(Odamegy a padhoz.)* Itt, a

bal oldalon. Frédi ült mellettem, a Hosszúorrú Ramzesz, a másik oldalon Stósz, a vízfejű pápaszemes. Hátam mögött Schmidt Szilveszter csúzlizott a padok alatt. *(Az ablakhoz ér.)*

Karácsonyfákat cipeltek, jegegyefenyőket, az emberek csomagok ajándékokkal jöttek fel a dombon. Mi lehetett? Mit írhattam fel vajjon? *(Sétál, a falnál megáll.)* Itt a költő képe lógott. Igen, ezen a helyen meg egy meszes szög kandikált ki a falból. *(Megtapogatja a falat. Visszasétál a táblához.)* Olajozott volt a padló, meg ceruzaforgácsos. *(Az első padnál megáll)* Vörös tintát öntöttek ki. Bevéstek egy nagy K meg egy nagy I betűt. *(Lehajol a pad fölé, majd a táblához megy.)*

Ez a tábla a régi. Nem változott. Itt maradt, és ugyanazok a méretei, hosszúsága, szélessége, kerülete...

Az újabb és újabb ismeretekkel, feladatokkal kinőjük a régi for-

mákat, lehetőségeket, a falakat. A megismerés, a fejlődés kitágítja a világot, minket. Szűkek lesznek a régi falak, az iskola, a város. Tempora mutantur...

De ez a tábla itt! Fekete és fényes és kopott és kemény, állhatalos. Mit írhattam én akkor erre?...
(*Kopogás, belép egy katona.*)

KATONA Tábornok úr, rátehetek a tűzre?

TÁBORNOK (*a kályhára néz*) Igen, töltsé színültig.

(*A Katona két kotla szenet önt a kályhába. Szalutál, kimegy.*)

TÁBORNOK Úgy! Hadd izzon, mint akkor. (*Sétál.*) Ki gondolta volna, hogy visszajövök ebbe a városba? És ide, ebbe az iskolába, ebbe a tanterembe. (*Csend. A táblára néz, majd az ablakhoz megy, rágyújt egy szivarra.*) Az ember a gyermekdolgoktól olykor elérzékenyül, emlékszik, keres, kutat, nosztalgiaival... De komolyan is veheti, mint valami titkot, amely felnőtt korában válik érthetővé, lényegessé. Amit ide akkor felírtam, annak bizonyára valami értelme van, egy kocka, egy aprócska mozaik az ismeretekből, az életből. (*Nevet.*) Lehet, hogy haszontalanság? Jeleltéktelen, ostoba dolog... Akármilyen! Valami... (*Sétál.*)

Egy mondat lehetett? Kérdésre felelet, vagy kijelentés, felszólítás, alany, állítmány, határozó, jelző. Ötven évvel ezelőtt... Ötven éve. Akkor már tudtuk, mi a tőmondat és a bővített mondat, megkülönböztettük az egyes részeket. Elemeztünk. „A nyelvbéli egység a mondat.” Beszédünk, midőn gondolatainkat, érzelmeinket másokkal közölni óhajtjuk, mondatokból áll, ezzel kezdődött a nyelv-

tankönyvünkben a mondat. A mondat egy gondolattartalom vagy gondolatfolyamat nyelvbéli kifejezése, stb. stb. Betéve tudtam. Fújtam. Az olyan mondatot, melyben csak alany meg állítmány van, pusztá vagy tőmondatnak nevezük. „Tudjátok, miért pusztá, miért tő?” kérdezte Schmidt Szilveszter. „Hát azért, mert magános, elhagyott, nincs semmije, oly szegény, csupasz, meztelen, nincsen rajta semmi, se ruha, se zokni, se gatyá, se ág, se levél... Pucér.” És azóta Schmidtre ráragadt a szó, a név. Póre Szilveszternek hívtuk, akihez nemigen tapadt semmi tudás. (*Nevet.*) Lehet, hogy amit a táblára írtam, egyszerű tőmondat volt, de talán voltak bővítményei. Az olyan mondatot, amelyben alanyon és állítmányon kívül tárgy vagy határozó is van, bővített mondatnak nevezzük. (*A táblához megy.*)

Jakab, a pedellus ügyelt arra, hogy a kréták hosszúk és porhanyósak legyenek. A jó kréta sohasem egészen száraz, kissé mintha nedves volna, akkor tapad az írás. Leperegtek, lehullottak szemcséi a tábláról, kissé susogott-nyikorogott, amikor írtam a fehér, villogó betűket. (*Krétát vesz kezébe.*) Gömbölyűen írtam, szinte rajzoltam a betűket. Az A-t, a B-t, a hurkokat, egyenesen, sohasem ferdén lejtve. Mindig szabályosan, fegyelmezetten írtam. Ma is szép az írásom. (*Betűket rajzol a táblára.*) Érthető, olvasható, nem orvosi krikszkraksz. Mondják, az írásban az ember jelleme, egyénisége. (*Elkezd írni.*) Betlehemi királyok

Varjak szállnak
Stósz, a vízfejű
A kályha izzik

Edmund
Schmidt, Póre Szilveszter
A költő a falon lóg

(Hátralép, nézi a teleírt táblát, majd letörli az egészet. Ismét írni kezd a táblára.)

Tábornok vagyok!
Mindig győztem!
Sohasem vesztettem!
Visszajöttem!
Havazik, Ég a tűz.

Mit írhattam én akkor erre a táblára?! Mit kellett a táblára írom?!
(Elkezd ismét fel-alá sétálni, majd beül a negyedik padba, lehajtja fejét. Csend. Kopognak, belép a Szárnysegéd.)

SZÁRNYSEGÉD Tábornok úr!

TÁBORNOK *(nem válaszol)*

SZÁRNYSEGÉD Tábornok úr! Excelenciás uram!

TÁBORNOK *(nem felel)*

SZÁRNYSEGÉD *(odalép a Tábornokhoz, vigyázzba vágja magát)* Tábornok úrnak jelentem, távirat érkezett. *(Átnyújtja a táviratot.)*

TÁBORNOK *(közömbösen átveszi)*

SZÁRNYSEGÉD Továbbá jelentem, parancsára a tiszt urak összegyűltek a megbeszélésre. Jelentem továbbá, hogy egyetlen figyelemre méltó esemény sem történt ma délelőtt a városban, sem a környéken. A lakosság fegyelmezett. A falragaszokon közzétett parancsai megjelentek az utcákon.

TÁBORNOK *(közömbösen)* Rendben. Köszönöm. *(Átfutja a táviratot, majd kiejti a kezéből. A Szárnysegéd vigyázzállásban vár.)* Lelephet! A mai megbeszélésünk a tiszt urakkal elmarad. Közölje velük!

SZÁRNYSEGÉD Parancsára. *(Tiszteleg, elindul az ajtó felé.)*

TÁBORNOK Mondja, mit írhatnak tízévesek ilyenkor a táblára?

SZÁRNYSEGÉD *(megáll, visszafordul, csodálkozva)* Tízévesek, a táblára? *(Elmosolyodik.)* Hát sok mindent, Tábornok úr.

TÁBORNOK Mégis miket, mit gondol?

SZÁRNYSEGÉD Ha béke van, békebeli dolgokat, ha háború van, a háborúra is gondolnak.

TÁBORNOK *(ingerülten)* Nincs háború! Béke van. Mit írhat egy tízéves fiú erre a táblára?!

SZÁRNYSEGÉD Azt hiszem, arra felel, amit a tanár kérdez... amit ki kell találni. Vagy amit a tanár diktál. A tananyaggal lehet összefüggésben. De ilyenkor mi már nemigen tanultunk újat, nemigen feleltettek, csak ismételtünk, azt hiszem, Tábornok úr. Régen volt. A karácsonyon járt az eszünk, az ajándékokon. Meg a hosszú iskolai vakáció körül jártak gondolataink. A ródli, a korcsolyázás a tavon...

TÁBORNOK Jól van, lelephet!

SZÁRNYSEGÉD *(tiszteleg, kimegy)*

TÁBORNOK Igen, karácsony előtt. *(Sétál.)* Akkortájt... Igen, már jól tudtuk az osztást, a szorzást, fejben a két számjegyűeket. 10×25 ; 25×30 . Táblán a több számjegyűeket.

Szorzó, szorzandó, szorzat, eredmény. Ezt mindig megkérdezték tőlünk: a tagokat.

2583×252 ; 3528×471 . Én gyakran már fejben kiszámítottam az eredményt. 2583×252 -vel egyenlő: hat, hat, tizenöt meg öt, egy, kilenc, kettő meg hat, hat, egy, öt. Egyenlő: hat, egy, kilenc, nulla, öt, hat, azaz hat, öt, nulla, kilenc, egy, kilenc, 650.919. A zárójeles példák voltak soron.

128×12 -vel egyenlő: zárójel 130 mínusz kettő zárójel szorozva 12-vel. Egyenlő: 130 szorozva 12

mínusz kettő szorozva tizenkettő. Igen. Azután kezdtük el tanulni a törtéket.

De nem számokat írtam a táblára! Nem! (*Fel-alá sétál.*) ...Az osztályfőnököt Sámsonnak hívják. Pedig egyáltalán nem Sámson. Folyton krákog, orrát fújja, trombitál, zsebkendőjét oldalzsebébe gyömöszöli, úgy, hogy kikandikál a csücske. A rojtos sál legtöbbször a nyakában.

Risó-Richelieu tanítja a történelmet. Nadragulya a honismeretet, Oszkár a...

És cúgos cipő a lábamon. Spricelt rozsdabarna bricsesz nadrágos öltöny, flaneling. Fa tolltartó. Anyám füstölt szalonnát csomagol tízóráira. Öt óránk a napi tanrend. Különórákra is járok. Zongorázom: Clementi-szonatinát, Mozartot. Kedden, pénteken nyelvóra. (*Hirtelen abbahagyja.*) Tudni szeretném, amit erre a táblára írtam!

Nem is úgy viselkedem, mint egy felnőtt. Olyan vagyok, mint valami kíváncsi gyerek, aki konokul ragaszkodik az elképzeléseihez, boldogságához. És addig nem nyugszik, míg nem teljesül a kívánsága. Mondhatom, ötletes, szellemes játék ez magammal, a gondolataimmal, emlékeimmel, az iskolával. Hatalmas fekete táblán a kérdőjel. (*Sétál.*) Játék?... Itt vagyok ebben a teremben... Valamire kíváncsi vagyok... Fontos ez? Miért fontos ez?... Játsszom, játsszom, magammal játszom muszáj! Miért muszáj? Ha nem jövök ide, nincs ez a muszáj, vagy másutt játszom, erőltetem agyam... De én most itt állok egy tábla előtt, a tábla előtt... és felelnem kell!

Ha nem tudom meg – nem ismerem meg a felírt mondat tar-

talmát, az felér egy vereséggel. Itt nem a tartalom, a lényege a fontos – lehet semmitmondó, értelmetlen, céltalan, hanem...

Lehetetlen, hogy ne emlékezsem egy mondatra, bármi is, amikor annyira kíváncsi vagyok rá, amikor annyi mindenre visszaemlékszem. Mindenre szinte. Több ez, mint kíváncsiság. Sokkal több. Városok, faluk, hidak, hegyek, hadseregek, tankok, repülőgépek... Egy vacak mondat, egy silány mondat... Egy mondat... Igen, amit tudni akarok, amit meg akarok találni!... (*Megnyugodva kissé.*) Nem lehet belenyugvás. Nincs elodázás, halasztás, megadás. Ha kell, kibányászom, összes ismereteim közül, agyamból. (*Higgadtan már.*) Ha nem jövök rá, akkor ez az egyetlen mondat fontosabbá válik talán, mint az összes többi – szavak, fogalmak, könyvtárak, emeletes tudás bennem. S nem lesz nyugtom. Nem... Tehát több, mint egy mondat. Amíg nem ismerem, erősebb lehet mindennél, ez az ismeretlen kiemelkedik, eltakarja előlem a világot. Szinte minden mozzanatra, tettemre emlékszem. Feladatokra az előkészítéstől a befejezéseikig. Folyamatok, könyvek, iskolai feladványok, ábrák, képek, írott, olvasott parancsok, sok-sok ezer oldal, információk... Amire emlékezni akarok, a fejemben van. Emberek, arcok, brosstúk, karácsonyfadíszek, póznák, kazlak, osztálytársak, barátok, feliratok, gyermek-, kamasz-, felnőttkorom. Kiraktároztam, s akkor nyúlok hozzájuk, amikor szükségem van rájuk. Mint megbízható dossziékat, elővehetem...

Félelmetes a memóriád – mondogatta anyám, s ezt becsülték

talán legeslegjobban: a megbízhatóságom. Jóformán sohase kellett tanulnom, mert amit egyszer elolvastam, megjegyeztem. A világ mindegy, milyen módon hatolt belém, vizuális vagy auditív úton, rögzült, megmaradt bennem, parányi, jelentéktelen jelenségeivel is. *(Raccsolva.)* Hallom, különleges képességére rá lehetne bízni egy hadsereget, egy országot – raccsolta a tisztavatásomon a táborsernagy úr. *(Nevet. Mesélve.)* Egyszer belelapoztam egy telefonkönyvbe. Idegen város, idegen betűk. Hajnalban arra ébredek fel, hogy dűnnyögöm a számokat, a neveket. És amikor ellenőriztem a telefonkönyvben, egytől egyig név, szám, lakcím egyezett... *(Csönd.)*

Igen! Akkor, akkor, abban az évben megkaptam karácsonyra azt az első szakaszt, tizenkét darab ólomkatonát meg ágyút, melyet kinéztem magamnak a kirakatban. Az volt az első hadseregem, és azóta sohase vesztettem. *(Sétál.)*

Önmagam legyőzése, ebben a játékban, ha megtudom, mit írtam fel akkor, tízéves koromban erre a táblára. Legyen olyan, mint egy bonyolult hadművelet – jelekkel, ismeretlenekkel, előre nem sejtett akadályokkal –, nem nyugszom, míg meg nem találok a néhány betűt. Hadat üzenek! Akaratommal, szívósságommal, jellemmemmel, agytekervényeim egész arzenáljával a parányinak, mely ledönthet és... és kidolgozom a stratégiát, hogy markomban legyen a mondat: itt ragyogjon túszerként a táblán!

(Kiáltva.) Adjutáns úr!

SZÁRNYSEGÉD *(belép, feszes vi- gyázzállásba vágja magát)* Tábornok úr! Parancsára!

TÁBORNOK Hozza ide nekem az iskolaigazgatót!

SZÁRNYSEGÉD *(tiszteleg, kimegy)*

(A Tábornok az ablakhoz sétál, órájára néz. Kinéz. Pár másodpercnyi csend. Kopognak. Belép az Igazgató a Szárnysegéddel. Az Igazgatón kopott télikabát, sál a nyakában, a kezében kalap, nagyon elhanyagolt a külseje.)

SZÁRNYSEGÉD Parancsára, Tábornok úr.

(A Tábornok, mintha észre sem venné őket, kibámul az ablakon, majd megfordul, elindul feléjük.)

IGAZGATÓ *(esetlenül)* Jó napot kívánok!

TÁBORNOK Üdvözlöm, igazgató úr! Ön tehát ennek az iskolának a direktora?

IGAZGATÓ Igen, én vagyok, Tábornok úr.

TÁBORNOK Akkor most a házigazdánk. Tudom, mint vendégnek, ha hivatalan vendégnek is, jelentkezni kellett volna már önnél. De hát megbocsát, a rendkívüli átmeneti állapotok rendhagyó módon rendkívüli, nem mindig comme il faut viselkedést hoznak magukkal. Remélem azonban, elégedettek velünk, velem.

(Az Igazgató bizonytalanul hallgatja.)

Remélem, nem lesz semmiben differenciánk. *(A Szárnysegédhez.)* Hagyjon magunkra, adjutáns úr! Egy kis beszélgetésünk lesz az igazgató úrral. Senki se zavarjon!

SZÁRNYSEGÉD *(tiszteleg, kimegy)*

TÁBORNOK Tulajdonképpen semmi különös, nem is fontos dolog az, amiért hívtam, igazgató úr. De üljön le! Tessék, itt a katedrán. Érezze magát igazgatónak. Remé-

lem, nem zavarja, hogy most én állok ön előtt. Gondolja, valami kisdíák, csak hát uniformisban. Kissé átváltoztatva, megnöve. (Az *Igazgató leül.*)

Valóban, kissé tanulóknak is érzem magam. Tudja-e, hogy én az ön iskolájába jártam?

IGAZGATÓ Ez a hír járja, rebesgetik. Állítólag városunk szülöttje.

TÁBORNOK Nem is állítólag. Egészen biztos. Itt születtem. Október 14-én múlt hatvan éve. Számítsa ki, hányban. Régen. (*Megkínálja szivarral.*)

IGAZGATÓ Nem, köszönöm, nem dohányzom.

TÁBORNOK Persze. Maguknál itt tiszta a levegő. Ózondús. Sajnálja beszennyezni dohányfüsttel. (*Rágyújt.*) En már rég elszármaztam innen. Nem inna valamit? Egy kis szív-gyomorerősítővel megkínálhatom. Vagy inkább konyakot, gint?

IGAZGATÓ Nem, köszönöm, akkor, akkor inkább a borókat.

TÁBORNOK No, mégiscsak eltaláltam valamit az ízléséből. (*Az asztalhoz megy, tölt.*) Mondja, még mindig olyan jól főzik itt a fenyővizet? Különös aromájú, erős, mégse kaparja a torkot. (*Tölt.*) Hja, valami titkot őriznek ezek a hegyaljai főzők. (*Az egyik poharat az igazgatónak nyújtja.*) Egészségére!

IGAZGATÓ (*bólint, halkan motyog valamit, nem koccintanak*)

TÁBORNOK Ki-tű-nő! Nem lehet elefelejteni! Higgye el, sehol másutt nincs ilyen itóka! Aki ezt a vizet issza, vágyik annak szíve vissza. Vegye le a kabátját, megsül ebben a melegben.

IGAZGATÓ (*leveti a sált, kibújik a télikabátból, a székre teszi, ráül*)

TÁBORNOK Azért hívtam, hogy elbeszélgessünk az iskoláról, az is-

kolánkról. Itt töltöttem gyermekkorom egy részét. Ezek között a falak között. Elhiszi, hogy alig változott ez az épület? Cukott szemmel is eltalálnék innen a tornaterembe, a szertárba, megtalálnám a tanárit, a vécét, az osztályokat. Tízennégy lépcső visz az alagsorba, a nyolcadiknál fordul a korlát az emeletre.

IGAZGATÓ Én még sohasem számoltam meg.

TÁBORNOK Számolja meg, annyi. (*Csend.*) Ez az iskola szembetalálkozás magammal.

IGAZGATÓ Megértem.

TÁBORNOK Akaratlanul sok minden megmozdul bennem, idézőn.

IGAZGATÓ Ez így van rendjén, így természetes.

TÁBORNOK Pedig nem szabad érzelmesnek lennem. Sebezhetővé, kiszolgáltatottá teszi az embert, befolyásolhatóvá, gyengít. A valódi katonában alig van líra. Mindig védekeztem is ellene. Felhívítja a keménységet, a kialakult tartalmat.

IGAZGATÓ A szembetalálkozás magunkkal – tükör.

TÁBORNOK De nemcsak egyszerű tükör. A szembetalálkozás nemcsak a felszínt érinti, behatol a gondolkodásba. Ettől félttem...

IGAZGATÓ Igen, a következményektől.

TÁBORNOK Emlékezni... felvillan, meglátom, kész, tudomásul veszem. Semmi több. Ezt akarom! Egyszerű tréfa legyen, a kép ön maga...

IGAZGATÓ Ahány kép, annyi...

TÁBORNOK Ezt nem akarom. Egyszerű kép, amely a tudatomban él, szunnyad, de nem befolyásol. Miért, azt hiszi, igazgató úr, hogy olykor nem döbbsent meg az a képesség, emlékezni arra, ami szük-

ségtelen, felesleges, olyanra, amit jobb volna végleg elfelejteni. És tudom, hordozni kell tovább, ostoba teherként, olykor rettenetes ballasztként.

IGAZGATÓ Tábornok úr! Ha az emlékezés teher, mivelhogya az emlék kellemetlen, rossz, mondjuk rettenetes, már képes vagyok különválasztani ellenkezőjétől, mint feketét a fehértől, és a megkülönböztetés, szembeállítás etikai tartalmat fejez ki; ez egy kissé ítélet magam és a világ felett.

TÁBORNOK Ön absztrahál, abszurd módon.

IGAZGATÓ Tábornok úr! Ön nem emlékezhetsz önmagára egy eseményre, az összefüggésben van cselekedeteivel, gondolkodásával. Úgy gondolom, minden emlék az egész életfolyamat egy része, szintje láncszeme.

TÁBORNOK Logikus következménye valaminek.

IGAZGATÓ Feltétlenül.

TÁBORNOK Logikus, szükségszerű.

IGAZGATÓ Szükségszerű, sorsszerű, bonyolult valami, rengeteg összetevővel. Minden az: lépésünk, légzésünk, nyújtózásunk...

TÁBORNOK Nyilván. Szellemi, értelmi, fizikai mechanizmusunk megnyilvánulása.

IGAZGATÓ Igen, igen... morális magatartásunk.

TÁBORNOK Ön nagyon sokat beszél róla, sokat hangoztatja a morális funkciót. Az csak természetes, hogy minden cselekedetünknek, tettünknek morális oka van. Az én cselekedetem, az én morálom.

IGAZGATÓ Úgy van. Egyetértünk. Minden tett, mely emlékként jelenik meg, az erkölcsi megnyilvánulás, meghatározott időben, térben... És nem vész el nyomta-

lanul, nem oldódik ki hatás nélkül belőlünk.

TÁBORNOK De azt csak elismeri, hogy az a forró citromos tea, melyet két héttel ezelőtt ittam, mégsem forró már és nem citromos. A forró citromosnak az emléke.

IGAZGATÓ Én azt hiszem, az mindig forró és citromos marad.

TÁBORNOK Ön más embertípus, mint én, érzékenyebb, puhább, porhanyósabb.

IGAZGATÓ Emlékeimet a tettek, jelenségek, felismerések konzerválják.

TÁBORNOK No jó. Filozofálgatunk, disputálunk. Ön nem ide, ebbe az isten háta mögötti város iskolájába való.

IGAZGATÓ Rendkívül megtisztelő, Tábornok úr, amit mond. De azt hiszem, az ember a gondolkodását, jellemét, ennél fogva cselekedeteit is, no meg az emlékeit is mindenhová magával viszi.

TÁBORNOK Ön kiváló vitapartner, gondolkodó. Ha ilyen pedagógus, mióta tanároskodik?

IGAZGATÓ Harminc éve. És húsz éve állok ennek a tantestületnek az élén.

TÁBORNOK Kibírta ebben a provinciában?

IGAZGATÓ Elégedett vagyok, Tábornok úr. De az imént eszembe jutott gondolatmenetet, ha megengedné, befejezném.

TÁBORNOK Halljuk! Természetesen, mondja el.

IGAZGATÓ Még annyit, annyit... hogy az emlékezés – kapaszkodás. Emlékek nélkül üresek, élőhalottak lennénk. Az emlékek tulajdonképpen visszatérő cselekedetek, gondolatok, törekvés, fájdalom, öröm, öngazolás, tévedés. Az életünk. És független, hogy visszatérnek-e

vagy sem, akkor is megtörténtek. Számadás.

Az emlékek valahogy állandó lenyomatai jellemünknek, melyet azonban formálnak, változtatnak, változtathatnak, és lehetnek soha meg nem szűnő hatóerők a múltból, magunkból, magunknak, megtett, elvégzett vagy vélt, szándékolt dolgaink immár megváltoztathatatlan bizonyossággal: múlt és így a jövő.

Azt hiszem, Tábornok úr, jó, nagyon jó, helyes, bene... Ha ön most, amikor kisdíákmagára emlékezik, vele azonosul, az akar lenni, olyan. Elérzékenyül. Az isméltés utáni vágy hiányérzet.

TÁBORNOK Bennem nincs hiányérzet.

IGAZGATÓ *(megszeppeve néz rá)*
Az emlékezés...

TÁBORNOK Egyszerűen emlékszem. Arra például, hogy ott ültem a negyedik padban, a bal oldalon, az első A-ban.

IGAZGATÓ Nagyon régen lehetett, rég volt ez első A osztály. Az én működésem alatt nem.

TÁBORNOK Tizennégy éves voltam, mikor elkerültem innen.

IGAZGATÓ Én huszonöt éves koromban kerültem ide, ebbe a városba, mikor kineveztek.

(Csend, egymásra néznek.)

TÁBORNOK Az akkori első osztályban ülünk.

IGAZGATÓ A negyedik B-ben.

TÁBORNOK Igazgató úr! Ugye, azért, mert a negyedik B-ben kvaterkázunk, beszélgethetünk az első A osztályról?

IGAZGATÓ Az első A osztályról?

TÁBORNOK Igen.

IGAZGATÓ Az első osztályban volt egy fiú. Ritka képességű, szín-

jeles. Színjeles, végig kitűnő, árva. Nagyapja tartotta. Apját megölték az ellenforradalmárok. Az iskola esze. Furcsa neve is volt: Arnold. Körülbelül egy hónappal ezelőtt eltűnt. Senki se tud róla. Ki felelős ezért? Sajat maga? Mi? A körülmények? A jelleme?

TÁBORNOK Beszéljen nekem az első osztályról.

IGAZGATÓ Az első osztály... első osztály... ez is olyan általában, mint minden más első osztály. Fogalmam sincs, milyen lesz most. Hányan maradtak? Kik mentek el? Azt az Arnoldot sajnálnám.

TÁBORNOK Ne érzékenykedjen. Rövidesen megnyitom az iskolát. És segíték magának. Minden támogatást megadok. A többi magára tartozik, rendbe szedni a háza táját. Tudja, a sebek is begyógyulnak. És nem voltak ezek olyan nagy sebek. Karcolások, horzsolások csupán.

IGAZGATÓ Remélem. Talán...

TÁBORNOK Folytassa, tehát...

IGAZGATÓ Az első osztály huszonkét fiú, nyolc lány. Hogy készültek a Mikulás-estre! Külön zenei-irodalmi műsorral. Hilda remekül balettozik, ő lett volna a fehér hattyú. Megszerveztek egy vetélkedőt, dalokkal. A Sas és a Medve őrssel.

TÁBORNOK Szép, szép. Helyes ez az ambíció. Ám elkalandozik. A tananyag, a tananyag jobban érdekelne. Mit tanulnak? Miről? Hány tárgyuk van?

IGAZGATÓ Tulajdonképpen kilenc: mennyiségtan, mértan, irodalom, helyesírás, földrajz, történelem, természetrajz, rajz, ének, torna.

TÁBORNOK Az utóbbi kettő kevésbé érdekel. Mondja, igazgató úr, nagy a különbség az első osztály ötven évvel ezelőtti és a mostani tananyaga között?

IGAZGATÓ Bizonyára! Óriási. Egész más tankönyvek, modernebb a módszer, szinte lehetetlen az összehasonlítás.

TÁBORNOK Mások a tárgyak? Más a számtan, földrajz, történelem?

IGAZGATÓ Hát, a számtan nagybárá maradt. A számtan a matematikának az az ága, amely a négy alpművelet körén belül és bizonyos, más műveletekre is kiterjedve a számjegyekkel kifejezett mennyiségekkel foglalkozik. Ezen nehéz a korrekció. Bár azt hiszem, nem tudom megmondani a különbséget, tíz évvel ezelőtt mást tanultak, mint most.

TÁBORNOK A legstabilabb tantárgy. Olyan, mint valami erős, kemény, megingathatatlan jellem. Szeretem. No és a többi? Menjünk csak tovább. Szükségtelen az egyes tárgyak ilyen száraz meghatározása, igazgató úr. A konkrétumok érdekelnek jobban. Az összehasonlítás. Mi az, amit akkor tanultak...

IGAZGATÓ Nagyon nehéz, Tábornok úr. Merőben más tananyag, a könyvek, de maga az anyag is, pedagógiai, didaktikai szempontok függvénye.

TÁBORNOK *(ingerült)* A pedagógiai, didaktikai szempontokat hagyja! Konkrétan! Mit, miről tanultak akkoriban, például földrajzból, történelemből?

IGAZGATÓ Szinte lehetetlenség.

TÁBORNOK Rendkívül érdekel a régi tananyag. Rendkívül.

IGAZGATÓ A régi? Az ötven évvel ezelőtti?

TÁBORNOK Úgy van. Jól értette, igazgató úr. A tényleges, a hiteles, a pontos. Ha valakinek, akkor magának csak tudnia kellene!...

IGAZGATÓ *(nem felel)*

TÁBORNOK Nem emlékszik? Vagy nem akar? Valóban nem emlékszik? Maga jobban alakítható. Azt magyarázta az imént. Emlékezés, kötődés, érzelem, tett, cselekedet, számadás, egyensúly, morális funkció... Nem emlékszik?

IGAZGATÓ Nem hiszem, hogy eleget tudok tenni Tábornok úr kérésének.

TÁBORNOK Gondolkodjon! Gondolkodjon!

IGAZGATÓ *(nem felel)*

TÁBORNOK Miért olyan kétségbejöttön tehetetlen? Látja, ez a gyengeség lírai befolyás. Bemerevedik. Képtelen a cselekvésre. Hát találjon ki már valamit! Hát semmit sem tud mondani? Hát hozassa fel a régi könyveket, jegyzeteket, dolgozatfüzeteket, osztálykönyveket, naplót a pincéből.

IGAZGATÓ Szétáztak, széjjelmállottak. Főztek, laktak az alagsori helyiségekben. Óvóhelynek használták.

TÁBORNOK Majd segítünk. Összerakjuk a lapokat. Nem kódexek azok. Megfejtjük. Tudni szeretném, mit tanultak, miről és hogyan, ötven évvel ezelőtt az első A osztályosok. *(Mereven nézi az Igazgatót. Az ajtóhoz siet.)* Adjutáns úr! Hozzák fel nekem a pincében található valamennyi füzetet, könyvet, egyáltalán minden ott lelhető papirost. Egyetlen lap se maradjon lent!

IGAZGATÓ Többször evakuálták az épületet. Rengeteg könyvet elhordtak, elhánytak, fűtöttek, tüzeltek vele. És a régi tananyagot tartalmazó könyveket, füzeteket idővel el is szokták szállítani. A zúzdába. Nem hiszem...

TÁBORNOK Ez nem hit kérdése. Hanem bizonyosság. Majd meg-

nézzük. Az én taktikám mindig be szokott válni. *(Kopognak, belép a Szárnysegéd. Mögötte Katonák, könyveket, összekötözött füzetkeztegeket cipelnek, néhány lap lehull a földre.)*

TÁBORNOK Tegyük ide le a katedrara. Sok van?

KATONA Van még néhány száz kiló, Tábornok úr.

TÁBORNOK Mind hozzák fel!

(A Katonák, a Szárnysegéd kimennek.)

Személyes ellenőrzésem alatt át fogjuk vizsgálni az anyagot, és maga is segíteni fog nekem, igazgató úr.

IGAZGATÓ Nagy munka.

TÁBORNOK Annyi, amennyi. Ha én valamit elhatározok, azt véghezviszem. S engem most ez érdekel.

(A katonák közben újabb könyveket és kötegeket hoznak.)

Mit gondol, igazgató úr, egy város átfésülése könnyebb dolog? Mondjuk házkutatás egy könyvtárban. Ha kell, egyetlen mondatot, szót is megtalálok a bibliotékában. Precízseg, alaposág, fegyelmezettseg. Ez a hármas szabály. Biztosíthatom, hogy megtaláljuk, amit keresünk, ha nem itt, mást.

(Közben a Katonák állandóan hordják a könyveket, füzeteket, a rengeteg könyv, füzet egymásra magasodik a katedrán.)

IGAZGATÓ Sajnálom és röstellem. Hiába gondolkodnék, bár iskolaigazgató vagyok, nem tudok érdemben segítségére lenni a régi tananyaggal kapcsolatban. Sok mindent el tudnék mondani talán, de higgye el...

TÁBORNOK Semmi mentegetőzés, igazgató úr. Nekem igazán kitűnő a memóriám, mégsem emlékszem. Éppen arra. Emberek vagyunk. Ne is törje a fejét. Az én módszerem még sohasem mondot csődöt. Mindenesetre látom, szépen gyűlik az anyag. Mégsem hordták el, égették el mind.

IGAZGATÓ Több évtized anyaga halmozódik előttünk, de nem biztos, hogy közötté megtaláljuk, amit keres, amire kíváncsi.

TÁBORNOK Akkor majd másfelé terjesztjük ki a nyomozást. A cél világos, az akkori, ötven évvel ezelőtti első A osztály anyaga. Tudjuk, mit akarunk, a többi részletkérdés.

IGAZGATÓ Igen, értem, persze, de...

TÁBORNOK Ne jósoljon, ne legyen vészmadár. Semmi se biztos. Ez megint az az érzelmi telítettség, lírai alkat, hezitálás, megtorpanás, előrefutni az eseményeknek... Át kell fésűlni a terepet. Látszik, hogy maga sose volt katona. A parancsot teljesíteni kell! Én vezetem a felderítést.

(A Szárnysegéd és a Katonák vigyázzba vágják magukat a Tábornok előtt.)

SZÁRNYSEGÉD Tábornok úr! Jelenem, a parancsot végrehajtottuk. Nincs több könyv, füzet, papiros a pincében. Mindent felhoztunk.

TÁBORNOK Jól van, elmehetnek. Lássunk munkához! *(Széket húz maga után, a könyvhalmaz elé ül.)* Én nézem, ellenőrzöm, olvasom, maga rakosgatja, rendszerezi. Ami bennünket érdekel, azt tegye külön oda a padra, az első padokra. Majd megmondom. Ami nem kell, azt helyezze, tegye, hajtja a hátam mögé.

(A Tábormok felemel egy könyvet, elolvassa a címét, halkán, alig hallhatóan, belelapoz, majd odaadja az igazgatónak.)

Nem érdekes.

IGAZGATÓ (a földre rakja a könyvet)
TÁBORNOK Nem érdekes.

(Ez többször megismétlődik, később a Tábormok már nem szól, csak megnézi a könyv címlapját, szótlánul az igazgatónak nyújtja. Egy ideig ez a némajáték.)

(Motyogva.) A konyha művészte, szakácskönyv. (Belelapoz.) Tartárkülönlegeőségek. (Lapoz.) À la Milanese... (Lapoz.) Padlizsánpogácsa, padlizsán rántva. (Lapoz.) Madeira-mártás szarvasdióval. Vaddisznószeletek. (Összecsapja a könyvet, átnyújtja.) Szereti a padlizsánt?

IGAZGATÓ A törökparadicsomot?
Nem ettem még.

TÁBORNOK Ínyencfalat. Ízesebb, mint a hal, a gomba, tiszta fehérje. (Felemel egy másik könyvet.) A horgolás. (Átadja az igazgatónak, s felemeli a következő könyvet.) A szoptatás. A csecsemőápolás tudnivalói. Cecilnek szeretettel születésnapjára. Mondja, miféle könyvek ezek?

IGAZGATÓ Fogalmam sincs. Nem tudom, ki lehet az a Cecil, nem ismertem semmiféle Cecilt. Talán a pedellus, talán a pedellusunk tudná, talán ő hozta ezeket a pincébe; de tudomásom szerint egynek se hívták a feleségét Cecilnek.

TÁBORNOK (újabb könyvvel) A buk-méker, totalizátor.

IGAZGATÓ Városunkban nincs lóverseny.

TÁBORNOK Ezek meg... regények, ponyvák. Véres fogkefe a temető

falán. (Gyorsan adogatja a könyveket.) Hogy kerülhettek ezek ide?

IGAZGATÓ Sokféle ember megfordulhatott a pincében. Az események, az állapotok.

(Ismét néma adogatás. Gyors adogatás. A Tábormok néhány pillanatra felnéz, abbahagyja, nem szól, majd mind vehemensebben adogatja a könyveket, szinte dobálja őket. Az igazgató alig bírja követni, egy-egy könyvet kiejt a kezéből, de a Tábormok nem ügyel rá, dobálja tovább a könyveket neki, a földre. Groteszki jelenet.)

TÁBORNOK Na végre! Egy évkönyv. (Belelapoz. Figyelemmel olvassa.) Szertárunk állománya, az oktatással kapcsolatban szemléltető és kísérleti eszközeink. Természetrajz! Három bagoly, két macska, egy sas, négy mókus, egy kuvasz. (Lapoz. Az igazgató közben összeszedi a szanaszéjjel heverő könyveket.) Ez nem az én évfolyamom. Messze járnak előttem. (Átadja az évkönyvet az igazgatónak.)

IGAZGATÓ Azokra a dolgozatfüzetekre emlékszem, én javítottam őket.

(A Tábormok nem egyenként adogatja a füzeteket, oldalról beletekint, mintha szűrőpróbát tartana, aztán az egész köteget átadja az igazgatónak.)

TÁBORNOK (bizalmatlanul) Nem kerülhetett közéjük másik? Esetleg más évfolyam? Más osztályból való?

IGAZGATÓ Ez az évfolyam alig öt éve járt ide.

TÁBORNOK Engem minden érdekel, hogy megtaláljam az első A-t. A vele kapcsolatos dokumentumo-

kat. *(Ismét felemel egy köteget.)*
VII. A. *(Átadja az Igazgatónak. Ismét felemel egy köteget.)* V. C. *(Átadja az Igazgatónak.)* V. A.

IGAZGATÓ Friss évfolyamok ezek.

TÁBORNOK VII. B; VI. A; VIII. C; VI. A. *(Egymás után adogatja a dolgozatfüzet-kötegeket, közben szűrőpróbát tart. Kihúz egy-egy füzetet.)* Nehezebb ez, mint egy vámvizsgálat, de nem lankadunk. *(Ismét egy köteget vesz elő.)* Közzelebb kerülünk. Tíz évvel ezelőtti évfolyam. VII. B; VII. C. *(Átadja a dolgozatfüzeteket úgy, hogy csak fél oldalukat látni.)* Ágoston, Ernő, Oszkár, Jolán. *(Átadja az igazgatónak. Újabb kötegeket kezd el vizsgálni.)* Ezek tizenkét, tizenhárom, tizennégy évvel ezelőtti évfolyamok. Sárga dolgozatfüzetek. Mi két füzetbe írtunk. Lilákba. *(Adogatás. Az egyik füzetből kihull egy cédula, a Tábornok felemeli, olvassa.)*

Mély vízű tó partján állok,
olyan mély, mint szemed.
Belenézek, megtalálom,
tisztá tekinteted.

Este 7-kor várlak.

Fűzfapoéta! *(Egymásra néznek.)*
Lehet Jónás, József, Jakab, János.

IGAZGATÓ Vagy Jolán, Józsa, Jeanne.

TÁBORNOK Fiúírás ez.

IGAZGATÓ Vajon találoztok?

TÁBORNOK Lehet, hogy a tanár elől dugta el a cédulát. Én hál' isten sose írtam verset. Amikor szerelmes voltam, akkor se.

VI. C; VI. B; *(A füzetkötegek egyre fogynak.)* IV. A; IV. B; V. C. Érettségi dolgozatok. *(Belelapoz.)* Az emberi eszmény példaképe, történelmi drámáink főalakjaiban. *(Adogatás. A Tábornok ismét oldalról fölhaltja a füzeteket.)* Er-

vin, Roger, Gusztáv, Ernő, Vilmos, Henrik, János, csupa férfinév.

IGAZGATÓ Úgy látszik, fiúosztály volt.

TÁBORNOK József, Sándor, Ernő, Aurél. *(Abbahagyja, odaadja a köteget az Igazgatónak.)*

IGAZGATÓ Ritkaság. Régóta koedukációs az iskolánk.

TÁBORNOK Barna füzetek. Okkersárgák. Huszonhét, huszonnyolc, huszonkilenc, harminc évvel ezelőtti évfolyamok. *(Adogatás.)* II. A; III. B; VI. A; VI. B; V. C; V. A.

IGAZGATÓ Nevezetős év. Akkor kerültem ide tanárnak.

TÁBORNOK *(egyre hangosabban)* V. A; V. B; C, A, B *(Idegesen dobálja a füzeteket.)* VIII. B; IV. A, B. Ezek már lila füzetek! VIII. A; VI. II. B; VI. C. Negyven, negyvenkettő, negyvenhárom éves évfolyamok. *(Egyre izgatottabban dobálja a füzeteket.)* III. C; III. B; IV. A; II. A; II. B. *(Diadalmasan, szinte hősiés extázisban.)* Negyvenöt, negyvenhat, negyvenhét. V. A; V. B; II. A; I. A; A, A, B, B, *(Ordítva.)* Negyvenkilenc, negyvenkilenc, VI. A; VI. A.

IGAZGATÓ Nincs több füzet!

(Csend. A Tábornok szinte megmerevedik, lassan megfordul az Igazgató felé, feláll, kiegyenesedik.)

TÁBORNOK Hol az I. A?

IGAZGATÓ Nem tudom. Elveszett... eltűnt, vagy nem is volt itt.

TÁBORNOK Hol az I. A? Magának tudnia kell! Maga a felelős!

IGAZGATÓ Fogalmam sincs.

TÁBORNOK Eltűntették? Elszabotálták? *(Csend.)* Hol az I. A? Tudni akarom. Éppen ez hiányzik?

IGAZGATÓ Nemcsak az, más is. Hiányosak az évfolyamok...

TÁBORNOK Nem érdekelnek az érveik. A bizonygatások, az igaza.

Semmi nem érdekel. Semmi. Érti? Sem a többi év, a többi név. Csak az el-ső A... Tudja, mi volt ez? Szellemidézés... igen... és... Mint aki hosszú utat tesz meg, hogy megérkezzék valahova, igen, ha-za, és orra előtt becsapják az aj-tót. Mint a hosszútávfutó, aki előtt eltüntetik a célszalagot. Eltűnt? Eltűntették? Szóval, tüzeltek vele? Elhordták? Felhasználták a szoba-festők? A mázoló, a takarítónők? Hulladékna? Zúzdába vitték? El-használták WC-papirosnak? Meg-loptak! Érti? Megloptak, engem! Kerítse elő, igazgató úr! Igenis, kerítse elő! Nem érdekel, honnan, a föld alól! Valahonnan...

IGAZGATÓ Megnézhetnének még a tanári szobában lévő irományok, könyvek közt, talán ott...

TÁBORNOK Nézze! Nem! Maga itt marad! Majd idehozatom. És ha nincs meg, amit keresek, elégette-tem az egész könyvtárát, máglyára dobatom az udvaron. Maga addig nem mehet el innen, amíg meg nem tudom, meg nem találom... magának segíteni kell!

IGAZGATÓ Segíteni akarok!

TÁBORNOK (*hirtelen kijózanodva*) Persze. No jó. Csak örültem. Örül-tem már, hogy talán nyomra buk-kanok, megtalálhatom a dolgoza-tok között.

IGAZGATÓ Tulajdonképpen mit ke-res, Tábornok úr, mi érdekl?

TÁBORNOK Igen. Jól fejezte ki ma-gát, igazgató úr. Keresem, érde-kelem, kutatom azt a... mert elfelej-tettem, mert nem jut eszembe. Azt hiszi, kíváncsiság ez? Egysze-rű kíváncsiság? Több ez annál! Megbéklyóz, tehetetlenné tesz, ki-szolgáltatottá. Mint az imént: egy csöppnyi megingás, látja... szitává lőhetem ezt a táblát – nem segít.

Erre a táblára felírtam egyszer, ak-kor, I. A-s koromban valamit. Egy mondatot.

IGAZGATÓ (*értetlenül bámul rá*)

TÁBORNOK Mondja, maga ugye sok mindenre emlékszik?

IGAZGATÓ Igen.

TÁBORNOK És sokat felejtett.

IGAZGATÓ Sokat.

TÁBORNOK De azért elégedett, ez nem zavarja.

IGAZGATÓ Nem, egyáltalán nem va-gyok elégedett, de...

TÁBORNOK Látja, ez a különbség kettőnk között. Én mindenre em-lékeztem, és elégedett voltam, mielőtt idejöttem. Tökéletesen. Amit maga elfelejtett, abba bele-nyugodhat, gondolja.

IGAZGATÓ Nem az a fontos, amit felejtünk, hanem amire emléke-zünk.

TÁBORNOK Fordítva! Azt, amit a táb-lára felírtam, elfelejtettem. Azért vergődök tehetetlenül. De talán éppen azt felejtettem el, amit ma-ga tud, birtokol. (*Csend.*)

IGAZGATÓ Keveset tudok. Ismere-teim...

TÁBORNOK De annak az ismerete nélkül felborulnak az ismereteim. Megsemmisülnek!...

IGAZGATÓ Ha nem ismeri, kár ve-le törődni. Az ismeretlen lehet jó vagy rossz. Ha jó, minek nyugta-lanítja? Ha rossz, akkor is, hisz ismeretlen rossz.

TÁBORNOK Ez logikai fogás. Szók-ratészi bölcsekedés. Hagyja!... Tudni akarom. Kíváncsi vagyok rá. Jogom van hozzá! Egyszer ki-mondtam, leírtam, megtanultam. Folytatjuk a nyomozást. (*Megvál-tozva.*) Ez csak egy játszma volt. Mit is mondtam egy órával ezelőtt? Ön még nem volt itt, igazgató úr. Magamnak mondtam, magamban

beszéltem, mint egy eszelős... De nem vagyok őrült. Józanul, nagyon is józanul gondolkodtam, cselekedtem.

Fokról fokra, lépésről lépésre haladunk. S bekerítjük a rögeszmét! Megadja magát, meglátja. *(Felnevet.)* Ennek a játéknak, úgy látszik, sok a részvevője. Társasjáték...

Most már ön is ismeri, mi a tét.

Üljön le a székre, vagy inkább a padba, oda is elfér. Utóvégre magának az egész iskola a fejében van, valamennyi osztály. Aki többet tud, többet felejt, nem emlékezhet mindenre.

Hívassuk ide az első osztály főnökét.

IGAZGATÓ A tanárnő alig van itt öt éve és nagyon fiatal.

TÁBORNOK És jöjjenek ide mindnyájan, az összes tanárok.

IGAZGATÓ Ők nem lehetnek felelősök... Sem az elveszett könyvekért, füzetekért, gondolatért, mondatért...

TÁBORNOK Nem felelősségről van szó! Amire nem emlékszünk mi, emlékezhetnek ők! Több fül, agy... egy mondatról van szó. Talán valamelyikük felidézi.

(Egymás után belépnek a tanárok. Az ajtóban a Szárnysegéd. A Tanárnő fiatal nő. A Földrajztanár kezében hosszú, összegöngyölt térkép. A Természettanár kezében tablók. A Nyelvtanár vékony, mellényben, dús haja a homloka felét eltakarja. Megállnak a katedra előtt.)

SZÁRNYSEGÉD *(az ajtóban. Becsukja az ajtót)* Ennyien vannak, ennyien maradtak. *(Szalutál. Kimegy.)*

Vége az I. résznek.

II. FELVONÁS

(Szín: ugyanaz, mint az I. felvonásban. A tanárok a katedra előtt állnak mozdulatlanul.)

IGAZGATÓ Kedves Kollégáim! A Tábornok úr azért hívatott bennünket, hogy segítségére legyünk.

TÁBORNOK Igen. S remélem, együttműködésünk hasznos, eredményes lesz. Az önök érdeke ez éppúgy, mint az enyém.

NYELVTANTANÁR Kész örömmel felajánlom segítségemet. Kétkezi munká formájában is.

TÖRTÉNELEMTANÁR Úgy van! Nem riadunk vissza semmitől. Seprünk, takarítunk.

FÖLDRAJZTANÁR Szerelünk, mázolunk. Tudom, hiány van szakemberekben.

TERMÉSZETRAJZTANÁR Számíthat ránk.

NYELVTANTANÁR (a könyvekre mutat) Ezeket az irományokat, könyveket is rendezzük. A helyükre kerülnek.

FÖLDRAJZTANÁR Mindenben, legyen az akármi, rendelkezésére állunk. A mi ügyünk.

MATEKTANÁRNŐ Csak már ismét normális állapotban láthatnám ezt az épületet.

IGAZGATÓ A Tábornok úr megígérte, hogy minél előbb megkezdődhet a tanítás.

MATEKTANÁRNŐ Köszönjük, a diákok nevében is.

(A Tábornok az Igazgatóra néz.)

IGAZGATÓ A Tábornok úr egyszer, egyszer régen felírt valamit erre a táblára. Ugyanis ebbe az iskolába járt gyermekkorában. Azt szeretné, ha segítenénk neki emlékezéseiben, mi is lehetett az a mondat... Elfelejtette. Nagyon kíváncsi rá.

(A többiek csodálkozva néznek az Igazgatóra meg a Tábornokra.)

TÁBORNOK Igen. Úgy van. Az igazgató úrral mi már beszélgettünk, megkonzultáltuk ezt, törtük a fejünket, eredménytelenül. Kísaszony, hallottam, hogy ön az első osztály főnöke.

IGAZGATÓ A Tábornok úr tudniillik az első osztályban írta fel a táblára azt a... itt, ebben a tanteremben, amikor ez első osztály volt, ötven évvel ezelőtt.

TÖRTÉNELEMTANÁR Ötven évvel ezelőtt!

TÁBORNOK Ilyenkor, karácsony előtt. Az akkori első osztályú tananyaggal van, lehet összefüggésben. Gondolkodjanak!...

MATEKTANÁRNŐ Akkor még nem is éltem!

TÁBORNOK Minden tananyagnak van kontinuitása. Valahogy tovább él. A mostani elsős tananyag is kapcsolatban, összefüggésben van az akkorival. Ezzel kapcsolatban mi már sok mindent megtárgyaltunk az igazgató úrral. Ismerem az ellenérveiket, az összes kifogást. Csak a konstruktív javaslatokat, észrevételeket fogadom el. Vegyék ezt olyannak, mint egy napiparancsot. Addig kell itt maradniuk, amíg eszembe nem jut, rá nem találok arra a mondatra. Utána megnyitatom az iskolát. Tehát, történelem szakos tanár úr?

TÖRTÉNELEMTANÁR Az első osztály, az első osztály tanulja az egyiptomiakat. Egyiptom: az obeliszkek, a piramisok, a hieroglifák földje, a civilizáció bölcsője. Lakóházaink is egyiptomi eredetűek. Problémátlan gyakorlatiasság jellemzi őket.

TÁBORNOK (közbevág) Tökéletes formák! Az erős napfényvel függ-

nek össze az ablaktalan nagy fal-
felületeik, erőteljes vízszintes és
függőleges vonalak. (*Hirtelen ab-
bahagyja.*)

TÖRTÉNELEMTANÁR A templomok,
a piramisok, képek... A szobro-
kat úgy építik meg, mint a házat,
képeik olyanok, mint a falak, és a
templom a házak háza.

TÁBORNOK (*közbevág*) A falakon
merek minták. Minden elmereved-
dik: a növények, a vízirózsa – de
minden erősen szilárd. (*Hirtelen
abbahagyja.*)

TÖRTÉNELEMTANÁR (*gyorsan foly-
tatja*) A szék, amelyen ülünk,
egyiptomi találmány. Nekik jutott
először eszükbe a személyiségeket
székre ültetni. A mi székeink, bú-
toraink szinte kivétel nélkül egye-
nes leszármazottjai az övékének.

TÁBORNOK (*közbevág*) A szék! Az
összezsukható szék, a zsámoly,
melyből az asztal lett. Később meg
rájöttek, hogy kellemesebb nem a
hideg földre feküdni. Így keletke-
zik az ágy. (*Hirtelen abbahagyja.*)

TÖRTÉNELEMTANÁR Igen, az ágy!
Októberben: Mezopotámia. Szám-
rendszer, vallás... Naptárunknak
az ő tizenkettes számrendszerük
az alapja.

TÁBORNOK A tizenkét hónapos esz-
tendő, a huszonnégy órás nap, a
perc, a másodperc. Az időszámítás
mezopotámiai gondolat.

TÖRTÉNELEMTANÁR Továbbá a vár-
építés. Széles homlokzat, nehéz
bronzkapuk...

TÁBORNOK (*közbevág*) A babiloni
házak mind magasak. Szinte égig
érnek.

TÖRTÉNELEMTANÁR (*gyorsan foly-
tatja*) A tornyok építését tőlük tanul-
tuk. Kifejlődnek a házsorok, utcák,
városok, paloták. Bronzkorszak.

Kréta: Kréta következik.

TÁBORNOK A biztosítótű krétai ta-
lálmány.

TÖRTÉNELEMTANÁR Görögország!
November közepén általában elju-
tunk a görögökhöz. A görögök...
Az ország, ahol megtelepedtek,
Európa talán leggazdagabb tá-
ja, legalábbis sehol másutt nincs
ilyen kis helyen együtt tenger, szá-
razföld, hegy és lapály, erdő, ter-
mékeny föld.

TÁBORNOK Ha a térképen nézzük,
Görögország olyan, mint egy kéz
az öt kinyújtott ujjával.

TÖRTÉNELEMTANÁR Athén és Spár-
ta, az államközösségek. Itt indul
el útjára a kerek, guruló ezüst- és
aranypénz. Itt fejlődik ki az az
embertípus, amellyel először talál-
kozunk a történelemben: a szabad
polgár.

Fejedelemségek, nemesi köztár-
saság, polgárság, a tirannusok,
népuralom, demokrácia.

TÁBORNOK A tirannusok durva önké-
nyeskedők, zsarnokok. Erőszakos
úton hatalomra jutott uralkodók
az ókori Görögországban. (*Hirte-
len abbahagyja. Csend. A tanár
nem folytatja. A Tábornok mere-
ven ránéz, mintha farkasszemet
néznének.*) Folytassa!

TÖRTÉNELEMTANÁR Jól emlékszik
az anyagra, Tábornok úr! A büsz-
ke szabadságérzés, amely a görö-
göket áthatotta... (*Nem folytatja,
abbahagyja a mondatot.*) A rab-
szolgasággal keveset törődtek. Jól
bántak a rabszolgákkal, mert ér-
tékes munkagépet láttak bennük.
A kis hellén államokban mindenütt
kifejlődtek a demokráciák.

Isteneik eredetileg természeti is-
tenségek, hegyekben, folyókban,
forrásokban laktak. Isteneik erről
a világról valók. A keleti önkény-
uralkodók magukat tették meg

isteneknek, a görögök éppen ellenkezőleg: isteneiket tették meg embereknek!

TÁBORNOK *Zeusz, Pallasz Athéné, Héphaisztosz, Poszeidón... (Hirtelen abbahagyja.)*

TÖRTÉNELEMTANÁR *(gyorsan tovább)* A görögök emberi eszményképe nem az, aki fejfel kimagaslik a többi közül, nem a győzelmes hadvezér, próféta vagy politikus, hanem az egyszerű ember, aki hőssé válik, kitesz magáért. A hősméroszi nemzeti eposzokban a hős megfutamodik, pityereg, mint a kiscyberék, de másnap úgy harcol, mint az oroszlán, egymaga száz ellen.

TÁBORNOK *(lelkesezve)* Termophü-le, Marathon!

TÖRTÉNELEMTANÁR A hős nem az erős, csodaszülött, a mindenható, aki félelmet nem ismer, de az az ember, aki leküzdí félelmét. *(Hirtelen elhallgat. Csend. Várakozás.)*

TÁBORNOK *(ingerülten)* Folytassa, folytassa!

TÖRTÉNELEMTANÁR Karácsony előtt már több újat nem tanultunk. Ezt ismételtük.

TÁBORNOK *(magában)* Itt feksznék, vándor, vidd hírdül a spártaiaknak... Athén, Spárta. Diszkobolosz, Periklész, Olümipia, Zeusz, Pallasz Athéné, a tirannusok... *(Hirtelen abbahagyja.)*

Ön következék, földrajz szakos tanár úr. *(Az ablakhoz megy, kinnéz, háttal a többieknek.)*

FÖLDRAJZTANÁR *(akadozva, lassan, bizonytalankodva)* Régebben olvastunk, tanultunk lakóhelyünkről, megismerkedtünk környékével. Ezek az olvasmányok, beszélgetések előhírnökei voltak tantárgyunknak, a földrajznak. Tan-

tárgyunk neve is elárulja, hogy a földet, az egyes országokat, a tájakat rajzolja elénk, az ott élő emberek életét mutatja be. *(Mind jobban belejön a beszédbe, már kevésbé akadozik, simán, gördülékenyen ejti a szavakat. Kezdeti izgatottsága érezhetően feloldódik.)* Megtanuljuk, hol vannak az országok, városok, folyók, hegy-ségek vagy a bányák, üzemek. Megtudjuk, milyen az a táj, amiről hallunk. Az idén az első osztályban az a feladatunk, hogy minde- nek előtt megismerjük hazánkat, ahol élünk, ahol szüleink, elődeink dolgoztak. Kirándulásra megyünk, utazunk. Tanulni fogunk könyvek-ből, rajzokból. De van egy állandó jó, megbízható barátunk: a térkép. Ez a leghűségesebb útitársunk. Először vele ismerkedünk meg. *(A táblához megy, ráakasztja a szakadozó vászontérképet, lesimítja.)* Mi a térkép? *(A Tábornok megfordul.)*

TÁBORNOK Helyes! Kiténő a módszer, tanár úr! A szemléltető módszer a leghatásosabb segítség a tanulásban. A térkép az egyik legfontosabb dolog a világon.

FÖLDRAJZTANÁR A térkép a valóságot kisebbítve ábrázolja. *(Hosszú térképbót vesz elő a tábla mellől, a térképen magyaráz.)* A térképen kisebbítve látjuk a hegy-ségeket, a síkságokat, a folyókat, a tavakat, a tengereket. A térkép tehát a föld felszínének kisebbített képe. Na már most! A kisebbítés mértéke különböző lehet.

TÁBORNOK De még mennyire!

FÖLDRAJZTANÁR Hogy hányszorosan kisebb a térkép, mint a valóság, azt a térképen levő mérték-szám mutatja. *(Megmutatja.)* Ha egy térképen például azt látjuk,

hogy 1:100.000-rel, az a szám azt jelenti, hogy a térképen le-mért 1 centiméter a valóságban 100.000 centiméter, vagyis 1000 méter, tehát 1 kilométer.

TÁBORNOK Ez így rendkívül egyszerű! Gondolják el a mi térképeinket, mennyire bonyolultabb ez. Például 1:2598; 1:3677.

FÖLDRAJZTANÁR Két hely egymástól való távolságát könnyen megállapíthatjuk a vonalas mérték segítségével. *(Megmutatja.)* Úgy használjuk, hogy a térképen le-mért távolságot összehasonlíttjuk a vonalas mértékkel.

A felszín formáit domborzatnak nevezzük. Amikor a domborzatról beszélünk, síkságokra, dombságokra, hegységekre gondolunk. Az itt látható színek a felszín magasságát jelölik. *(Megmutatja.)* A zöld síkságot, a világosbarna dombságot, a barna hegységet jelent.

TÁBORNOK Itt például, önöknél, sok a barna szín, úgyszólván az egész ország az.

FÖLDRAJZTANÁR Minél magasabb a hegység, annál sötétebb barna szín a jele. *(Megmutatja.)*

TÁBORNOK És rengeteg a völgy, hágó, medence. Nehéz terep.

FÖLDRAJZTANÁR A felszín magasságát a tenger szintjétől, a nulla métertől mérik. A térkép magassági számai is a tengerszint feletti magasságot mutatják.

TÁBORNOK Mi most 244 méteren vagyunk, tengerszint felett, a mellettünk lévő község nyugatra csak 143, azon túl a Kecskés-völgy 210 és 300 közt. Betéve tudom valamennyi helységük magasságát. *(A többiek szinte döbbenet nézik.)*

FÖLDRAJZTANÁR A folyókat kék vonal jelzi. Minél szélesebb a folyó, annál szélesebb a vonal.

TÁBORNOK Ahol átkeltünk a folyón, a kanyar előtt, 328,25 méter a folyó szélessége. Utászaink szerint tökéletesen egyezett a méréseinkkel. A mi kartográfusaink többnyire pontosak.

FÖLDRAJZTANÁR A forrásnál van a folyó eredete. Ahol beleömlik egy másik folyóba, tóba vagy tengerbe, ott a torkolat. A folyó mindig a magasabb területekről az alacsonyabb felé igyekszik.

TÁBORNOK Úgy van! Például folyó-
juknál ez így alakult: 358, 330, 294, 287, 243 stb., stb., szinte teraszosan lefelé.

FÖLDRAJZTANÁR A mesterségesen ásott vízvezető árkot csatornának hívjuk.

TÁBORNOK Jele a térképen kék színű, vékony fogazott vonal.

FÖLDRAJZTANÁR A nagyobb mélyedésben álló víz a tó.

TÁBORNOK Állóvíz, világoskék folt, a mocsár rövid vízszintes vonalkázás. Önöknél van tó is, mocsár is. A Pókhálás, a Nagy-Ingovány, Kis-Ingovány, a Skatulyás, a Nyúl-ványos, a Kerekzsák, a Malomkő.

FÖLDRAJZTANÁR A szomszédos országoktól hazánkat az országhatár különíti el. Jele a térképen: pontozott vonal és széles, piros sáv. *(Megmutatja.)*

TÁBORNOK Ezt már így a tanulóknak nem mutathatja. *(Odamegy a táblához, kiveszi a tanár kezéből a botot.)* Az önök térképe korrigálásra szorul, komoly korrigálásra. *(Megmutatja.)* Ez a pontozott vonal és széles piros sáv beljebb kerül most, jóval beljebb. Ideiglenesen. Az önök érdekében is. A terület védhetősége miatt, stratégiai szempontból. *(Visszaadja a botot.)*

FÖLDRAJZTANÁR Hazánk területét közigazgatási részekre osztják.

A térkép ezeket különböző színekkel jelöli és egymástól vékony pontsorról választja el. *(Felrak a táblára egy másik térképet.)* Hazánknak jelenleg tizennégy ilyen része van.

TÁBORNOK Talán ötven évvel ezelőtt, gyermekkoromban.

FÖLDRAJZTANÁR Akkor huszonegy volt, Tábornok úr!

TÁBORNOK Mindegy! Akkor... De jól mondta persze, tanár úr. Huszonegy.

FÖLDRAJZTANÁR Hazánknak jelenleg tizennégy ilyen része van.

TÁBORNOK Csak tizennégy!

(Csend.)

FÖLDRAJZTANÁR A székhely neve vonallal alá van húzva. A székhelyeken működik az irányító tanács* Az egész ország ügyeit hazánk fővárosából irányítják.

TÁBORNOK Nagy átalakításra lesz szükség. Egyes székhelyek nyilván megszűnnek, átkerülnek máshová. Jelentős strukturális közigazgatási változás... gondolom. De ez belügy, önökre tartozik. Mi ebbe nem avatkozunk bele.

FÖLDRAJZTANÁR Az emberek falvakban és városokban élnek. Ezeket településeknek nevezzük. A térkép a településeket a lakosság száma szerint, különböző nagyságú körökkel jelöli. *(Megmutatja.)* A körben lehet nagyobb vagy kisebb pont és karika...

TÁBORNOK Nyilvánvalóan ez is megváltozhat. A hadműveletek, az események következtében egyes kisebb karikák összezsugorodnak, egyes pontok eltűnnek. Sajnálatra méltó... de talán a túlzott népsűrűség, a túlszaporodás szempontjából előnyös is.

FÖLDRAJZTANÁR Közlekedési utak a térképen. Legfontosabb száraz-

földi út a vasút és az országút. A vasút a piros, a közút a barna vonal. *(Megmutatja.)*

TÁBORNOK 48 piros vonal, 112 barna vonal. Ennyi van önöknél.

FÖLDRAJZTANÁR Hazánk négy országgal határos.

TÁBORNOK Helyesbítenem kell, tanár úr, már csak hárommal.

(Csend.)

FÖLDRAJZTANÁR Hazánk felszíne és tájai. Hazánk legnagyobb része hegyes, dombos terület. Nyugati és északi területein húzódnak a magasabb dombságok és hegységek.

TÁBORNOK Ez rendben! Marad.

FÖLDRAJZTANÁR Felszíne alapján hazánkat négy nagyobb tájra osztgatjuk: a Felföld, a Magas-Felföld, Felföld-alja, Dél-Délkeleti-Mező és Rétság.

(A Tábornok elkezd sétálni. Rágyújt.)

A Felföld részei: Északi-középhegység. A folyóvizek különböző részekre tagolják. Kezdeti szakasza nyugatról kiindulva, ez az úgynevezett Állvány, anyaga mészkő. Árnyas völgyek, kiszélesedő apró medencék, fennsíkok teszik változatossá. A hegység oldalát a patakok bevették. Sebes folyásúak, áradáskor szikladarabokat görgetnek és törnek apróra. Az apró kőzetből lesz a finomabb hordalék. Ebből fejlődik ki a hordalék-kúp. Következő szakasz az úgynevezett Macskahát.

TÁBORNOK *(megáll, gyorsan beszél, anélkül hogy megfordulna)* A vulkanikus eredetű Macskanyereg hullámos felszíni hegység. Kiemelkedései közt nagyobb völgyek, bemélyedések vannak. Két kiemelkedés közti bemélyedést

hágónak hívunk. Éghajlata nyáron hűvös, télen hideg. Elég bajunk van itt az éghajlattal. Teljesen kiszámíthatatlan, rendkívül szeszélyes. Nagy gondot okoz: a pára, köd, hó, latyak. Ráfagy a gépekre, emberekre, megnehezíti a mozgást. A Macskanyerget sűrűn behálózzák a patakok. Áradáskor rengeteg követ hordanak le, nyáron, száradáskor alig csörgedez bennük víz. Alacsony helyein a tölgy, magasabb részein a bükk, a fenyő telepedett meg. Ettől a Macskanyergetől keletre húzódik a Rönkös. Nem vulkanikus eredetű. Anyaga mészkő. Teteje egyenletes lapos fennsík. Itt találjuk az Óriások asztalát, 1400 méter magasan. *(Hirtelen abbahagyja Megfordul.)*

Látják, jól megtanultam és jól megjegyeztem a leckét. Pedig akkor még sejtelmem sem lehetett, hogy egyszer milyen nagy szükségem lesz rá. *(Sétál, füstöt ereget.)* Beszéljen csak! Hallgatom.

FÖLDRAJZTANÁR A Magas-Felföld. A Magas-Felföld *(megmutatja)* észak, északnyugati irányban húzódik. Közepes magasságban a lombos erdő, a tölgy, a bükk, majd fenyőerdők borítják.

Havasi legelők, rétek. Sziklák, ormok, csúcsok pártázzák. Innen dél felé található az úgynevezett Érc-medence és a lapályosabb terület, amelyen árpát, komlót, cukorrépat, burgonyát termesztnek. Ipara fejlett: a textil-, bőr-, üveg-, papír-, ceruzagyártás. Nehézipara a kohászat és a gépgyártás. *(Csend.)*

TÁBORNOK Elfelejtette a bányakincseit, arról miért nem beszél? A feketeszénről, a vasércről, a grafitról? Ez rendkívül fontos. Ez a

rész is döntő tényezője volt a hadműveletek kiszélesítésének. Elérése stratégiaileg elsőrendű fontosságú.

Az önök széntermelése évi 24 millió tonna, acéltermelésük 8 millió tonna, villamosáram 12,1 milliárd kilowattóra. Búza-termelésük 3 millió métermázsa, burgonya-termelésük 30 millió métermázsa, cukorrépa 15 millió métermázsa. *(Mosolyogva.)* Ezt nem az első osztályú iskolai tankönyvben tanultam.

(Csend. A Földrajztanár nem folytatja. A Tábornok hátratett kezekkel elkezd sétálni, majd megáll az ablaknál. Kint erősen alkonyodik.)

Nem idézett fel semmit bennem. Nem emlékszem arra, amit a táblára írtam. *(Csend.)* De ahogy beszél, úgy, ahogy a diákoknak magyaráz, fogalmaz, tanár úr, világos, érthető. Maga jó pedagógus lehet.

(A Tábornok kinéz az ablakon, gondolataiba mélyed. Szoborszerűen merev az arckifejezése. Mintha nem is venné tudomásul, ami körülötte történik, mintha oda se hallgatna. A Természettanár elkezd beszélni, hosszú, egyhangú beszéd. Beszédét tablókkal illusztrálja, melyeket a táblára akaszt.)

TERMÉSZETRAJZTANÁR Akármerre járunk, akárhova nézünk, élő és élettelen anyagokkal találkozunk mindenütt. Együtt az élettelenek és az élők két nagy világa.

A hegyek között, a patak partján, a mezőn, az erdő szélén virágok, bokrok nyílnak, fák zöldellnek. Az ágakon madarak ugrándoznak, harkály röppen a tisztásra, nyúl szalad a vetések között az útra,

megzörren a tavalyi falevél a fák alatt.

A virágok, a bokrok, a fák, a vetés, a madarak, az állatok élnek, és élünk mi is, akik az erdőt-mezőt járjuk. De nem él a hegy, a kődarab, a patak vize, élettelen a kerítés száraz deszkája, a szög, a mackó bronzba öntött szobra a parkban. A növény táplálékát szerteágazó gyökereivel veszi fel a földből: él. Az állat maga szerzi meg táplálékát, ebben segíti szeme, szája, orra, füle, érzékszervei. A növény megegyezik az állattal, emberrel abban, hogy táplálkozik, de a hegy, a kő, a ház, a patak nem táplálkozik. Az élőlények a táplálékot testük anyagává alakítják át, közben növekednek, fejlődnek, éreznek. A hegy, a kő nem növekedik. Érzéketlen. Az állatok mozognak, de nem képesek erre a kövek. A növénynek, állatnak utódai vannak, szaporodnak, az élettelenek csak porlanak, mállnak, de nem tudnak szaporodni. Ha elhullik az állat, ha elpusztul a növény, az ember, nem mozog, nem táplálkozik, nem érez, nem él többé. Minden, ami él, egyszer elpusztul. Nem semmisül meg, de élettelené válik. És az élettelen anyagok, a földben levő táplálék, a levegő, a napsugár, éltetik a növényeket. Az élettelen tehát élteti, táplálja az élő, ami idővel élettelené válik. Állandó, nagy körforgás ez. A mi tárgyunk most az élők világát vizsgálja.

Az ember általában 60-70 évig él. A vízbe tett virág csak néhány napig él. A párizsi állatkertben van egy nagyon öreg teknősbéka, a páncéljába valaki 150 évvel ezelőtt belevéste, hogy Napóleon császár ajándékozta az állatkertnek. De ez

a 150 év is milyen rövid ahhoz az időhöz mérten, amit a naptárról ma leolvassunk. Kétezer esztendő. Csakhogy mi most még ennél is tovább számláljuk az éveket. Ötezer év. Százezer év, egymillió év, két-három millió év. Akkor ember még nem is élt a földön, csak az ősszállatok. Ahol hideg volt, ott az elefánt ősapja volt az úr, délen a kardfogú tigris. Ezek az ősszállatok azóta kihaltak, eltűntek. Volt azonban ennél az ősvilágnál egy sokkal régebbi ősvilág – 100 millió évvel ezelőtt, amikor hatalmas sárkánygyíkok népesítették be a földet. *(Felakaszt egy tablót a táblára: a sárkánygyík képét.)* Ezek az ősszállatok, ha nem is okádtak tüzet és nem hét, hanem csak egy fejük volt, hatalmasabbak, féltelmezebbek voltak a mesebeli sárkányoknál. Egyik fajtájuk olyan volt, mint az elefánt, hátán méteres csontlapokból hegyes taraj húzódott végig, fejétől a farkáig. Több méter hosszú farkát óriás csonttövisek borították. *(A tabló mellé felakaszt egy másik képet: a páncélos sárkánygyíkéét.)* A másik akkora volt, hogy ha ma élne, a harmadik emeleti ablakon betekinthetne. Teste nagyobb volt a vasúti kocsinál. *(Újabb tablót akaszt a táblára: a háromszarvú ősgyíkéét.)* Állkapcsában 150 fog, mindegyik olyan hosszú, mint a felnőtt ember tenyere. Nyakát, fejét csontgallér fedi. Homlokáról és orráról méteres csontszarvak merednek elő. E szörnyetegek egymással harcoltak. Nem volt a világon olyan állat, óriás állat, amelyik meg merte volna támadni őket. És mégis, mégis elpusztultak, eltűntek a sárkányok. Hosszú évmilliókig tartó uralmuk egyszer

véget ért! *(Csönd. Erősen alkolnyul. A szürkeségben, a kályha tűzfényében szinte kísértetiesen furcsán hatnak az őshüllők tablói. A Tábornok megfordul, észreveszi a táblán a képeket. Mereven áll.)* Sok millió évvel ezelőtt élt egy majomfajta, amely tulajdonképpen nem hasonlított sem a majomra, sem a mai emberre. Fákon ugrált, élt, de arra is képes volt, amire egyébként több majomfaj képes ma is, hogy időnként lemászson a fáról, tisztásokon, szabad területeken, rövid hátsó lábaira támaszkodva, hosszú karjaival segítve mozgását, meglehetősen ügyesen lépegetett sima talajon. Amikor az időjárás megváltozása miatt az erdők megritkultak, ezeknek a majmoknak egyre gyakrabban kellett lemászniuk a földre. Kénytelenek nyílt, fátlan területeken mozogni. És ez érdekes változásokat indít el náluk.

A földön esetlenül csetlik-botlik, nagyon gyöngye állat. Járnival kell újból megtanulnia. A síkságon járó állat azonban, ha életben akar maradni, nem mozoghat úgy, mint az, amelyik megbújik az erdő sűrűjében. A fáról lekerült majmok közül eleinte rengeteg esik áldozatul a ragadozóknak. Melyek maradtak meg? Elsősorban azok, melyek hamarabb észrevették a közeledő ellenséget, mint a többiek. Azok maradtak meg, melyek gyakrabban jártak felegyenesedve, hátsó lábukra támaszkodva. Az így felegyenesedett állat messzebbre lát, mint a többi.

(Tablót akaszt a táblára.) A felegyenesedés következménye: szabaddá válik az állat mellső lába. Ez nagy előny. Mellső lábuk fogásra képes. Kődarabot vagy he-

gyes végű botot is meg tudnak fogni. Ez nagy esemény. Amikor követ vesz kezébe, tulajdonképpen az első szerszámot használja a földön. *(Tabló.)* Elkezd ásni. Minél többször használja a botot vagy követ, annál ügyesebbé válik. A kéz azonban nem lesz ügyesebb önmagától, az agyvelő irányítja. Ügyesebb a kéz, ha irányította az agyvelő. A kéz használatával egyre jobban kialakul és fejlődik és tökéletesedik az ősmajom agya. A gondolkodás jobb védekezés. Am hosszú idő alatt, talán 3-4 millió év után kialakultak olyan lények, amelyek már nem egészen majmok. Arcuk majomszerű, testük szőrös, koponyájuk kicsi, karjuk hosszú, lábuk rövid és görbe. *(Tablót akaszt a táblára.)* Élőlények, melyek szerszámokat használtak. Megismerik a tüzet. A sült húst nem kell olyan erősen rágni, mint ahogyan a nyersét. Nincs szükség rágóizomra. A gyengébb rágóizmok lehetővé teszik, hogy a koponya csontjai vékonyabbá váljanak. A koponyacsontok elvékonyodnak, és így több hely marad a koponyában az agyvelő növekedése számára. Az agyvelővel gondolkodunk. Ha nagyobb az agyvelő, általában jobban, okosabban lehet gondolkodni. És az ember válik a föld urává, bár teste, összehasonlítva a nagy emlősállatokéval, nagyon gyenge. Az oroszlán, a tigris, az elefánt erősebb, a sas élesebben lát, a nyúl, a szarvas jobban fut, a madarak repülnek. Az ember teste gyengébb, mégis sokkal tökéletesebbet tud alkotni, mert agya van, gondolkodik. Gondolkodás, védekezés, hódítás. És mi történt? Ismeretlen alakok bukkannak fel: kőzapporral, éles

lándzsákkal, zuhogó bunkókkal csapnak le az állatokra. Körülfogják, üldözik őket, nem félnek a leghatalmasabbtól sem. Sokszor halálos végű a vadászat, sokan pusztulnak el vadászat közben. Mégis! Legyőzik a hatalmast, az erőt. Megjelent köztük az ember – eszével, szerszámaival. Bekeríti, üldözi, törbe csalja a fenevadakat, ragadozókat.

Az emberek barlangban laktak. Barlangba hozták az elejtett vadat. Sokszor kuporogtak a tűz körül, éhezve, fázva, ha nem sikerült a vadászat. Főleg hideg, hosszú teleken éheztek, egymást segítve, ilyenkor megrágták még a kőkemény húst is. *(Kint egészen besötétedik, alkonyi árnyak a falakon, csak a kályha tüze világít.)*

A nagy éhezések idején a tűz tartja bennük a lelket. A tűz! Vigyáznak is rá, hogy ki ne aludjon! Ha kialszik a tűz, szerencsétlenség zúdul rájuk. Mert csak nehezen tudják újra meggyújtani. Kőből csiholnak szikrát. A fellobbanó kicsi láng titokzatos, varázslatos jelenségnek tűnik. Hiszen a lobogó láng mintha élne! A tűz az élet.

(Kint messziről, alig hallható tompa lövések, sorozatok.)

A hosszú téli napokon serény munka folyik a barlangokban. Hosszú téli napokon megmunkálják fegyvereiket, a bunkókat, lándzsáikat, baltáikat. Addig ütögetik, kopácsolják egyik követ a másikkal, amíg a kövek éles lándzsahegyekké...

NYELVTANTANÁR ...hosszú lándzsahegyekké.

FÖLDRAJZTANÁR ...vágásra alkalmas, késszerű eszközzé nem alakulnak.

TERMÉSZETRAJZTANÁR Az asszonyok állatbőröket tisztítanak.

MATEKTANÁRNŐ Meleg bőrruhákat varrnak.

TÖRTÉNELEMTANÁR A tűz melegében kuporog, akit betegség gyötör.

TERMÉSZETRAJZTANÁR A vadállatoktól kapott sebek, a nedves, hideg barlang ezernyi betegség forrása.

(A lövések, sorozatok közelednek a szöveg alatt. Hol erősödnek, hol halkulnak.)

A barlangi embernek mindig keze ügyében a lándzsa, fegyvere, mert minden pillanatban megjelenhet a rettegett óriás, halálos ellensége, a barlangi medve. Fenevad. Az ember eltörpül mellette. Hatalmas mancsain rettenetes karmok, szájában hosszú, éles fogak. Ütése halálos. Harapása összeroppanthatja az ember koponyáját. Betör lakásába, ki akarja úzni az embert, meg akarja ölni.

Nehéz küzdelem ez. A fenevad még akkor is halálos csapásokat osztogat, amikor testéből már tüskéként állnak ki a lándzsák és fejét betörték a balták csapásai. Sokan meghalnak ebben a harcban. Előfordul, hogy az óriás vadállat győz.

NYELVTANTANÁR Igen, előfordul.

TERMÉSZETRAJZTANÁR Előfordul, hogy a vadállat győz, és akkor menekül a barlangból, aki életben marad.

TÖRTÉNELEMTANÁR S a kiűzött emberek pedig kínlódva kutatnak más barlang, menedék, otthon után.

TERMÉSZETRAJZTANÁR De többnyire az emberek győznek!

MATEKTANÁRNŐ S ha alul is maradnak a küzdelemben, nem lankad-

nak, felkészülnek az új harcra, a betolakodó ellen.

(Többen) Felkészülnek, igen.

TERMÉSZETRAJZTANÁR És győznek!

Az életüket jelenti ez. És a harc után fáradtan nyalogatják összeroncsolt tagjaikat, tépett szőrt, leveleket raknak rá. Megsiratják azokat, akik meghaltak, és eltemetik a tűz közelében. A tűz ősi szimbólum. A győzelem, a szeretet, az összetartozás, emlékezés.

(Többen) A tűz, a tűz emlékezés.

TERMÉSZETRAJZTANÁR Azt hitték, hogy a tűz melege továbbra is meleggé teszi a testet, s a halott így valami módon tovább él.

A legyőzött óriás vadállat fejét levágták.

TÖRTÉNELEMTANÁR Levágták!

NYELVTANTANÁR Levágták, igen.

(Egészen közelről, éles csattanások, puskaropogás, lövések.)

TERMÉSZETRAJZTANÁR Bevitték mesze, a barlang mélyébe, ahova nem mehetett be senki. És őrizték, kőfülkébe tették.

TÁBORNOK Elég! Elég! *(Hirtelen csend.)*

Nem, nem emlékszem. Nem juttatták eszembe. Együtt maradtunk ebben a barlangban. Sokáig. Gyújtsa meg a lámpát, igazgató úr!

(Az Igazgató meggyújtja a lámpát.)

Önök sok mindenről beszéltek. Athénról, a szabadságról, a tirannusokról, országról, határról, városokról, emberekről, állatokról, hazáról. Szörnyetegokról, hősiességről, tudásról, állandóról és változóról. Tudom. A tananyag. Az első osztályú tananyag... kiválóan alkalmazzák. Arról beszélnek, ami a könyvekben van, ami előírás,

szabály, amit tanácsos jól megtanulni. Önöknek is, mindenkinek, hogy meg ne bukjanak. Ez a törvény. Amit fölötteseik előírnak, a tanfelügyelő, az oktatói tanács, a minisztérium. És valóban. Önök mind kitűnő pedagógusok, egytől egyig. Szakismeretek, módszerek birtokában, képzetek. Komolyan veszik hivatásukat... Nagyszerűen fogalmazznak, eszközeik szemléltetők, világosak, ragyogó a fantáziájuk!

De engem nem érdekel most sem Athén, sem a demokrácia, sem az eszmény vagy antieszmény, küzdelem, hősiesség, áruslás... Nem érdekel, mit kell jól megtanulni, hogy az ember érvényesüljön. Törvény, példamutatás, fölötteseik, a kitűnő pedagógia, hivatás, küldetés, szakképzettség, módszer kifejezése... Fűtyülök rá! Én mindent jól megtanultam és elvégeztem. Készültem, érvényesültem.

Engem nem érdekel, hogy jó-e vagy rossz, hogy kiváló-e vagy silány. Nem! Követendő-e, avagy el kell taszítani magunktól. Nem! Engem az érdekel, az az egyetlen, amit ki kellett volna mondaniuk, amivel meg kellett volna érinteniük, amit nem tettek.

És most én osztályozok, én minősítek, csak én. Önök megbuktak, mindnyájan. Elégtelen. És ez, ha akarom, kedvem van, végső bukás. Nincs pótvizsga, osztályismétlés. Beírhatom a nevük mellé az osztálykönyvbe, a könyvükbe: nincs tovább.

Mindaz, amit elmondtak, felesleges. Más leckéből feleltek. Nem abból, ami fel volt adva. Önök egyszerűen nem készültek a mai órára. És ez a mai óra, ha aka-

rom, ha úgy tetszik, vizsga, utolsó, végleges – az érettségi, az összes szigorlat, államvizsga, doktorátus utáni utolsó feladat, felkészülés számadása, elszámolása, elszalasztott lehetőség. Egy áthúzott vonal a diplomán. És mindez, ami eddig érvényes volt, érvénytelen: saját maguk.

Nincs több vessző, pontosvessző, folytatás – lehullottak a kérdőjelek, a felkiáltójelek. Pont következik. Az utolsó a papíron, a könyvben, a táblájuk, a gondolatok, a házak, fák, iskolájuk, városuk után! Nézzék! *(Előveszi a pisztolyát.)*

Minden golyó egy pont, és jut pont mindenre, mindenkire, ha akarom]

(Csend.)

Kisasszony, a mennyiségtan is olyan, mint a történelem, földrajz, élővilág? Ott is van: eszmény, emberség, zsarnokság, jó, rossz, angyalok, brontosaurusok, állandó változás? Mit gondol?

MATEKTANÁRNŐ Én azt hiszem, a világ olyan, mint a számok. A számok olyanok, mint a világ.

TÁBORNOK Ezt már megmondta egy jó, öreg bölcselő. Feleljen a kérdésemre, kisasszony! Van bennük eszmény, emberség? Jó, rossz?

MATEKTANÁRNŐ A számok elvont fogalmak... Igen, de a szám nem érzelem, nem jó vagy rossz, hősiesség, emberség.

TÁBORNOK *(gyorsan)* Zsarnokság, szabadság, folytassa!

MATEKTANÁRNŐ De szám a fény, a gyorsulás, a hang, a város, az utcák, a csillagok, mi... és számok a halottak.

TÁBORNOK És számok a káposzta, a büdösbogár, a paraj, a krumpli, a tök, a lencse, a cipőfűző...

MATEKTANÁRNŐ Igen, abban fejezi ki leghűségesebben, legtárgyilagosan magát a világ, gondolom, leghűségesebb mása saját magának.

TÁBORNOK Minden és a Semmi. A pontok, önök, én, az apró golyók és ami előtte van és utána következik.

MATEKTANÁRNŐ A matematika képletekben, formulákban, szám-szimbólumokban rögzíti a világ jelenségei között fennálló összefüggéseket.

TÁBORNOK Persze! Azt is, amit keresek, amit teszek, s amit elfelejtettem. A megfoghatatlan megfoghatót, az ismeretlen létezőt. A mondat... vagyis képlet tényezők összefüggése. Az egész hajdani tananyag sok, de véges számú ismeretadatot tartalmaz.

MATEKTANÁRNŐ Az ismert adatok között fennálló összefüggések ismerete alapján a keresett ismeretlen meghatározható.

TÁBORNOK Az elmondott adatokból, melyeket önök az első osztályos tananyag számos ismeretéből összefüggéseket feltártak, én a keresett képletre nem jöttem rá, a keresett valamit nem tartalmazzák. Keresek egy parányi csillagot. Az égbolt olyan, amilyen volt. Látszólag változatlan. De annak a csillagnak hatása van az összes többi csillagra, befolyásolja pályájukat, keringésüket, létezésüket. Az a képlet – csillag – bár önálló, mégsem független a többitől, nemcsak önmaga, egész rendszerem része. A kettő kölcsönhatása kétségtelen.

MATEKTANÁRNŐ Az ismeretlen tényező az egyismeretlenes egyenlet szabályai szerint számítható ki.

TÁBORNOK Számítsa ki!

(Csönd. *A Matektanárnó nem felel.*)

Agyamban volt, létezett egy mondat. Csillag, szám, golyó, víz, agyvelő, gondolat, cselekvés. Összefüggésben van vele. Az egésznek felbomlása lehet ez a parányi felejtés, annak a valaminek a nemlétezése... Kisasszony, ön megfelelt arra, amit kérdeztem.

(Csönd.)

A lehetséges adatok teljes ismerete szükséges, az összes információkra szükség van. Elég az elméletből, az ostoba filozofálgatásból!

Nyelvtanár úr! Egyelőre nem reflektálok a szolgálatára. (*Tapsol, a Szárnysegéd belép.*) Adjutáns úr! Hirdesse ki megafonokon, falragaszokon. Minden tankönyvet, ötven évvel ezelőtti I. osztályú tankönyvet, füzetet, jegyzetet, főbelevés terhe mellett azonnal be kell szolgáltatni. És megjelenni tartozik mindenki, aki akkor velem egy osztályba járt itt, ebben az iskolában. És kéretem a tiszt urakat, fontos megbeszélésre.

(*Belépnék sorra a tisztek: ezredesi, századosi, őrnagyi, hadnagyi, főhadnagyi uniformisban, és Schmidt Pőre Szilveszter. A tisztek vigyázzba vágják magukat.*)

PŐRE SZILVESZTER Szervusz, Buldi!
(*Odamegy a Tábormokhoz.*)

TÁBORNOK (*meglepve*) Szilvi! (*Kezet fognak.*)

PŐRE SZILVESZTER Pőre! Nem emlékszel? Pőre! Pucér!

TÁBORNOK Persze! Hogyne emlékeznék!

PŐRE SZILVESZTER Hallottam, hogy jössz, itt vagy. (*Megnézi.*) Na, te akkor is már egy kicsit húsos vol-

tál. Biz' isten, ilyenek gondoltalak! Közepes természetűnek, széles mellűnek, szögletes fej, rövid orr, zömök, stimmel! Ilyen voltál: harcias házi kutyus, amelynek olykor vicsorgott a képe, csak hát hiányzott ez az enyhe potroh. (*Elővesz valami ócska pléhdobozt, megkínálja a Tábormokot.*)

TÁBORNOK Ne... inkább ebből. (*Sajátjából visszakínálja.*)

PŐRE SZILVESZTER (*legyint*) Hát persze hogy nem prominclit szopogatsz. De hagyj! Ki nem állom ezt a preparációt. Kényes, finnyás, illatos. Jó bűdös kapadohány! Az, ami krákogtat – legalább érzem, átjárja a tudómet. (*Rágyújt, felül egy pad tetejére.*)

Te! Olyan ez a kettős csík a nadrágodon, mintha pizsama volna rajtad! Olyan, mint a dutyiban a stráfok.

TÁBORNOK Örülök, hogy találko-zunk.

PŐRE SZILVESZTER Sokan leléptek, amikor hallották, hogy jössz, a Kórus, a Veréb, a Pápaszemes, a Bacillus – emlékszel, a Baci – meg a Sajkafejú. Nem is nézel te ki semmilyen vérebnek, Buldi vagy, boxer, semmi más. Te régen is az voltál. Nem mondom, belekapaszkodtál az isten szakállába. De hogy megugrani előled? A fene fél tőled! Én nem ijedtem meg. Mondtam, csak jöjjön... És respektáljanak mások, a vitézeid, meg mit tudom én, ki! De én, a Pőre, a Pucér? Emlékszel? Hogy odanyekentettelek a sóderre az udvaron? Nekem Buldi maradsz, még ha te vagy az isten ménkőpallosú arkangyala!

TÁBORNOK Persze, Szilvi.

PŐRE SZILVESZTER Pőre, mondtam már.

TÁBORNOK Jó, Pőre, Pucér.

PŐRE SZILVESZTER De azért már akkor látni lehetett, hogy valami készülődik benned. Valami kiválóság. Annyi eszed volt, mint valami gőzkazánban a gőz. Mozogtál, sziszegtél, folyton jelentkeztél, meg nem álltál egy percre sem. Fújtad a leckét... én meg csak lapultam, mint egy berozsdásodott csavar.

TÁBORNOK Te mit csinálsz?

PŐRE SZILVESZTER Én?! Tudod, nemigen szerettem tanulni. Ki is maradtam. Cserepeket rakosgatok. Ennek az épületnek is én fedtem be a tetejét. Egyszer lehup-pantam a tetőről. Lecsúsztam. Azt hittem, elkenődöm, mint valami lepény. De hát úgy látszik, úgy érhettem földet, inaim, csontjaim rugalmasak. Egy kicsit meghorpadt a mellem. Három hétig nyomtam az ágyat. Kutyá bajom. De arra jó volt, hogy megúsztam a mundért, nem került rám soha zsávoly!

Hanem te, te nagy ember lettél! Nem igaz, igazgató úr? Száz fejjel kinőttél közülünk. Tábornok, marsall vagy mi a csuda. Vagy mi a csuda vagy... Mondtam is, mielőtt idejöttem, fütyüljenek a sok mendemondára, amit rólad sustorognak, terjesztenek – neked valami díszpolgárságot kellene adományozni. Utóvégre itt éltél, s most visszakerülsz. Direktor úr! Tanár urak! Javasolják a polgármesternek. Maguk el tudnák intézni...

TÁBORNOK Jó, jó... Hagyjuk ezt, Pucér!

PŐRE SZILVESZTER Vajon emlékszel, miért lettem Pőre, Pucér?

TÁBORNOK Hát azért, mert az mondtad, hogy a pusztá vagy tőmondat oly magányos, elhagyatott – nincs semmije, szegény, csupasz, meztelen...

PŐRE SZILVESZTER Nincs rajta se ruha, se zokni, se gatyá, se ág, se levél: pőre, pucér. *(Vigyorog.)*

TÁBORNOK Az alany és állítmány.

PŐRE SZILVESZTER Alany, állítmány.

TÁBORNOK Pőre tökféj. Itt Pőre az alany, tökféj az állítmány.

PŐRE SZILVESZTER Lehet, hogy tökféj vagyok, lehet. Sok minden nem ment a fejembe, nem is fog. Alany, állítmány. Kinek van szüksége erre a cserepeseknél? De hogy a pőre rajtam ragadt, a te műved, az biztos. Ezzel is fognak elkaparni, másképp nem ismernek. Jó fejed van! Irtó jó! Emlékeztél, Buldi! Olyan a te fejed, mint egy raktár, amelybe belefér minden, az egész hétszentség.

TÁBORNOK Ezt nem lehet elfelejteni.

PŐRE SZILVESZTER A Pőre szót, a Pucért – téged – nem lehetett elkaparni rólam. Olyan, mint egy plecsni, kitüntetés, melyet a bőrömre sütöttél.

TÁBORNOK Örökre összeköttettünk ezáltal.

PŐRE SZILVESZTER Ne gondold, hogy a felhívásod nélkül nem kerestelek volna fel.

TÁBORNOK Tegnap érkeztem ide.

PŐRE SZILVESZTER Ez a főhadiszállás? Vagy... csak nem akarsz valami osztálytalálkozót? Látom, a tanár urak, az igazgató úr itt vannak.

TÁBORNOK Pucér! Segítened kell!

PŐRE SZILVESZTER Nekem? Neked? Egy csupasz, pőre cserepes a marsallnak? Isten a torkodban meg a kezervedben. Ha a többiekre gondolsz – megszöktek, leléptek –, nem tudom előkeríteni őket. Hatan maradtunk, jobban mondvá ketten: te meg én. Az öreg Bálnát

a múlt héten temettük. Nyolcvanöt éves volt.

TÁBORNOK A pedellus!

PÓRE SZILVESZTER Az. És ámen, nincs tovább. Az igazgató úr búcsúztatta. De azért vagyunk itt néhányan – igaz, a tanár urak gályák, de az iskolához tartoznak. Ha akarod, elszórákozhatunk, lehet osztálytalálkozó. Van otthon – eldugtam a vitézeid elől – jó házi hurkám, kolbászom. Bedobom erre a találkozóra.

TÁBORNOK Ide figyelj, Pucér! Valamit felírtam egyszer, nagyon régen, erre az istenverte táblára, az I. A-ban. Nem jövök rá, micsodát.

PÓRE SZILVESZTER Te szerettél firkálni a táblára. Állandóan jelentkeztél, felettél, firkáltál.

TÁBORNOK Segítségemre lehetnél.

PÓRE SZILVESZTER Az atyaúristennek eszébe jut valami... Hát persze, megengedheted magadnak. Mindig is többet akartál, sose nyugodtál. Mondd, ez amolyan kapcsolódás? Vagy túlbuzgóság, szórákozás számodra?

TÁBORNOK Segítened kell.

PÓRE SZILVESZTER Keresztretjé nyest akarsz játszani?

TÁBORNOK Már mindent megpróbáltunk. Látod itt ezt a temérdek könyvet, füzetet, dolgozatot? Átnéztük.

PÓRE SZILVESZTER Különös szórákozás.

TÁBORNOK Beszélgettünk a tanár urakkal.

SZÁRNYSEGÉD *(belép)* Egyetlen könyvet, füzetet sem szolgáltatnak be.

PÓRE SZILVESZTER Persze, inkább elégették. Félnék, hogy valami után szaglászol.

TÁBORNOK Szaglászom, vizslatok egy mondat után, amit erre a táb-

lára felírtam, ötven évvel ezelőtt, egy órán.

PÓRE SZILVESZTER Amit felfirkáltál erre a táblára, ötven évvel ezelőtt.

TÁBORNOK Karácsony előtt történt, világosan emlékszem. Ezért vagyunk itt mindnyájan.

PÓRE SZILVESZTER Az ember eljár a bárba, kártyázni, kuglizik, biliárdoz, drukkol a futballpályán, ez csak természetes. Megértem. Szórákozás. De ez?? Nagy embereknek furcsa szórákozásai vannak.

Különösek mindenben. Azt hallottam, hogy a költőknek, szobrászoknak, muzsikuskoknak egy ke rékkel több vagy kevesebb jutott.

De hogy egy generálisnak, marsallnak! Erről még nem hallottam.

TÁBORNOK Te vagy az egyetlen élő tanú.

PÓRE SZILVESZTER Komoly vagy nem komoly, nem rám tartozik. Ha éppen ehhez van kedved. Sok mindenben benne voltunk mi akkor. Emlékszel a Vizesárokra? Amikor elcsentük azt a táskát?

TÁBORNOK Igen, az egyetlen, aki jelen volt ott, akkor az órán, az te vagy.

PÓRE SZILVESZTER Csak nem akarsz bíróság elé vinni? Ott van szükség a tanúkra. Tőled kitelik, megteheted. Akár bolondériából is.

TÁBORNOK Segítened kell, Pucér, kérlek és parancsolom.

PÓRE SZILVESZTER Hát, ha kedved van játszani, benne vagyok. Gondolom, valami szellemidézésre gondolsz. Hozatok szenet, tüzet, tömjént, mirhát, ha füstöt akartok. Tőlem...? Legyek varázsló? Volt régen ebben a városban egy társaság, szektaszerűség, azok foglalkoztak ilyesmivel.

TÁBORNOK Szabad kezet kapsz, rád bízom.

PŐRE SZILVESZTER Gondolom, kutyaharapást legjobb a szőrével gyógyítani. Hát játsszunk! Nézd, Buldikám, ha nem sikerül, ne haragod le a fejem. Kár volna, meg aztán elrontanád a gyomrod, oly csontos és inas varjú vagyok. Bár szódabikarbóna van nálam. Sokat ég a gyomrom.

(Előveszi a szódabikarbónát.)

Szóval, arról a firkálásról a táblán, arról legyen szó. Jó. Tehát játsszunk iskolásdit. Hátha kipiszkáljuk azt az... izét!

TÁBORNOK Mondatot...

PŐRE SZILVESZTER Mondatot, alanyt és állítmányt.

De mundaiban nem járnak iskolába. Tessék átöltözni!

SZÁRNYSEGÉD *(behoz egy kosarat)*

PŐRE SZILVESZTER Tessék átöltözni!

(Csönd. Senki nem mozdul.)

TÁBORNOK Nem hallották?!

PŐRE SZILVESZTER Civilek maradhatnak.

(A TábornoK odamegy a kosárhoz, elvesz egy matrózruhát. A tisztek tétoVáznak. Nem tudják, mit csinálnak.)

TÁBORNOK Nem hallották?! Átöltözni!

(A tisztek is a kosárhoz mennek, mindegyikük elvesz egy-egy ruhát a kosárból.)

PŐRE SZILVESZTER A tábla melletti sarokban átöltözhetnek.

(Vetkőzés, öltözködés a sarokban. Miközben vetköznek:)

Addig, míg énekelünk.

(Énekel egy dalt. Az Igazgató meg a tanárok egymás után bekapcsolódnak

az éneklésbe. A TábornoK és a tisztek átöltözve visszamennek a helyükre. A TábornoKon matrózruha, rövidnadrág, a tiszteken különféle öltözék, rövidnadrág, térdnadrág stb., stb. Olyanok, mint az iskolás fiúk.)

PŐRE SZILVESZTER Vége a dalolásnak. Most pedig, mielőtt elkezdenénk a tulajdonképpeni tanítást – elhelyezkedünk. Igazgató úr, maradhat, a Kisasszony is. Önök ketten ideülnek a második padba. *(A két tanárra mutat.)* Ön átül, oda hátra. *(Mutatja. Mind oda ül, ahova Pőre Szilveszter parancsolja.)*

Lehetőleg nagyság szerint helyezkedjünk el. A tiszT urak közül ketten az ötödik padba, egy oda, az ablak mellé. Te, Buldi, menj a helyedre! *(A TábornoK a negyedik padba ül.)* Igen, így jól van. Kérem a jelentést. *(Csend. Senki nem felel.)* Hetes! Nem érti? Ki ma a hetes? *(Rámutat az egyik hátsó padban ülő tisztre.)* Maga a hetes. Kérem a jelentést. Ez elő ne forduljon még egyszer, hogy elfelejtik, ki a hetes! Magát szóbelileg megintem!

SZÁZADOS *(feláll a padban)* Osztálylétszám: tizennégy. Hiányzik... *(Körülnéz, gyorsan megszámolja az üres padokat.)* Tizenöt tanuló. Az osztály tanulásra, munkára készen áll.

PŐRE SZILVESZTER Leülhet, köszönöm. Kezdjük a tisztasági vizittel. Egy kis ellenőrzés. Kezeket, körmököt! *(Felmutatja a két kezét. Először a TábornoK, majd a többiek is felemelik a kezüket. Pőre Szilveszter sorra megnézi.)* Jól van!

Szép, gondos, szép, szép, szépen gondozott a kisasszony. Rendben, Buldi.

(Az egyik tisztnél.) Miért rágja a körmét? Ez egészségtelen! (Továbbmegy.)

Rendben. Jó...

(Végül az utolsó tisztnél.) Más-kor fészülködjön meg tisztességesebben. Kezeket le!

(Visszamegy a katedrára.) Most bepiszkíthatják a kezüket. Ép testben, ép lélek. Kezdjük a tanítást a testneveléssel. Ez felfrissíti az agyat. Gyerünk, tornázzunk egy kicsit. Nagyság szerint sorakozó itt.

(Felállnak, kimennek a katedra elé.)

Gyorsan, helyezkedjünk el! Magának, tudom, felmentése van tornából. Igazgató úr, maradhat a helyén.

(A többiek felsorakoznak a katedra előtt. Pőre Szilveszter rendezgeti őket.)

Maga álljon mögé. Úgy, úgy, a Kisasszony a negyedik a sorban. Ezredes úr, hátrább, cseréljenek. Te zárod a sort, Buldi! (Elővesz egy sípot. Elkezd szaggatottan füttyülni.) Mozdás, fussunk egy kicsit (Tenyerével csattogtat.)

Egy-kettő, egy-kettő...

Ne olyan lomhán.

Fris-sen, egy-kettő! Gyor-san! Gyor-san. Buldi, ne maradj le! Kövessük az elsőt! (Füttyül.)

Kör-be, kör-be! (Kört képezve futnak.) Egy-kettő, egy-kettő, egy-kettő. Jót tesz a testnek, jót tesz a lábnak, jót a tüdőnek. (Ritmusosan füttyöget.)

Állj!

Kifújjuk magunkat. Lazíts, ne olyan mereven. Beszívjuk a levegőt! Homoríts! Kifújuk a levegőt! Ismételjük meg a légzést!

Gyakorlatozás a szereken, ugrás, mászás, elindulunk az ablak

mellett, átugrálunk, átmászunk a padokon, és a fal mellett vissza. Indulj! (Elindulnak.) A könyveket átugorjuk, nem taposunk!

(A többiek körbefutják az osztályt, hátul átmásznak a padokon, a fal mellett visszafutnak a katedrához.)

Ezt megismételjük. Nem lépünk a másik lábára. Ej, tanár úr, ne olyan kényelmesen! Erőltesse meg magát!

(Egy ideig körbefutás, mászkálás. Majd Pőre Szilveszter megfogja a sort vezető Őrnagy kezét.)

Megállunk! Ismét egy kis lazítás.

(A Tábornok liheg.)

Terpeszállás. Egy kis körözés. Állj! Most törzsünket levisszük, le-húzzuk úgy, hogy ujjunkkal érintjük a padlót. Indulás. A térdünk nem törik be. (Odamegy a Tábornokhoz.) A láb marad egyenesen. (A Tábornok nem tudja megcsinálni. Pőre Szilveszter az egyik tiszthez.) Mutassa meg neki! (A Tiszt odaáll a Tábornok elé, megmutatja.) Úgy, kifogástalan. Tessék, próbáld meg, Buldi! (A Tábornok megpróbálkozik, képtelen rá.) Pedig ép testben ép lélek, tudás. E nélkül az agy se fog úgy, nem mozog. Begyepesedik. (A Tiszthez.) Mutassa meg neki még egyszer! Segítsen neki! (A Tiszt óvatosan segít a Tábornoknak.)

Ha rugalmas a testünk, könnyebben tanulunk, frissebb a fel-fogóképességünk. Tunya testben beszalakosodik az emlékezés! (A Tiszthez.) Na, jó! Látom, fog ez menni. (Sípol.) Körözés. (Elkezdenek összevissza körözni.)

Balról jobbra, balról jobbra.

Látom, nálad, Buldi, a testneveléssel baj van. Ez pedig leronthatja a bizonyítványt, az általános előmeneteledet. Ajánlom, járj külön-tornára. Állj! Levezetés. Két kör futás, majd a helyükre. *(Mután a két kört lefutották, ki-ki a helyére ül.)*

Meg tudnák nekem mondani, milyen idő van?

EZREDES Ködös, havas, latyakos.

PÓRE SZILVESZTER És miért ködös, havas?

(A többiek jelentkeznek.)

PÓRE SZILVESZTER Tanár úr!

FÖLDRAJZTANÁR Enyhe légtömegek érkeznek hazánkba, dél felől.

PÓRE SZILVESZTER Ennek eredménye? *(Rámutat a Tanárnőre.)*

MATEKTANÁRNŐ Összeütköztek a hideg légrétegekkel, s ahol a meleg felülkerekedett, beállt ez az idő.

PÓRE SZILVESZTER Havazás, ónos eső, eső, ugyebár? Hány fok lehet a hőmérséklet? Őrnagy úr!

ŐRNAGY Gondolom, nulla fok körül.

PÓRE SZILVESZTER Mit jelent az a nulla fok? *(Rámutat a Századosra.)*

SZÁZADOS A nulla fok tulajdonképpen a fagypont, a határ a plusz és a mínusz között. Ha feljebb kúszik a hőmérő higanyszála – plusz, ha ennél lejjebb, már mínusz.

PÓRE SZILVESZTER Tehát strigula – választóvonal. Hazánk időjárása... Buldi, ezt te mondd el.

TÁBORNOK Szárazföldi. Télen általában hideg, a középértéke plusz 5 körül, nyáron...

PÓRE SZILVESZTER *(közbevág)* ... szárazföldi, télen általában hideg, de itt se mindig borongós. Nálunk is van tavasz, nyár, felhőtlen kék ég, napsütés.

Mit beszélgetnek maguk ott hátul? Ne fegyelmezetlenkedjenek, mert itt tartom az osztályt tanítás után!

Álljon fel! *(Rámutat a Főhadnagyra.)* Maradjon állva! Kérem, Igazgató úr, fel tudna nekem rajzolni a táblára egy hőmérőt, a beosztással?

(Az Igazgató a táblához megy, felrajzol egy hőmérőt.)

IGAZGATÓ Ez itt a skála, vagyis beosztás. Itt a nullapont. 5-10-15-20-25-30-35-40...

PÓRE SZILVESZTER Nálunk nemigen kúszik fel odáig. Jól van. Kitűnő. Beírom az ellenőrzőjébe. Buldi, folytasd, rajzold tovább!

(A Tábornok kimegy, lerajzolja a mínusz részt.)

Úgy, helyes, ez is kitűnő.

Az órán is van hasonló beosztás. Az óra számlapja. Csakhogy itt, higanyszál helyett...

(Többen jelentkeznek. Rámutat az egyik tisztre.)

HADNAGY Két mutató jelzi az órát, percek, másodpercek.

PÓRE SZILVESZTER Tehát mind a két műszerrel mérünk valamit: hőmérsékletet, időt. A hőmérséklet változik, az idő múlik. Semmi sem tart örökké, minden megváltozik, ámen. Míg tehát a hőmérő... *(Rámutat a Földrajztanára.)*

FÖLDRAJZTANÁR ...függőleges irányban fel-le jelzi a hőmérsékletet, az óra mutatói körben mozognak.

(Póre Szilveszter rámutat a Nyelvtanára.)

NYELVTANTANÁR Mindkét műszer számokkal jelez. Ami a hőmérőn a fok, az az órán a perc. A szám is fok, a fok is szám.

(Póre Szilveszter rámutat az egyik tisztre.)

PŐRE SZILVESZTER Hány percre osztja be az óra számlapja az órát?

FŐHADNAGY Hatvan.

PŐRE SZILVESZTER Hatvan percre. Ezt hogy osztja tovább?

FŐHADNAGY Percre, öt percekre, negyedórákra.

PŐRE SZILVESZTER Egy negyedóra hány perc?

(Rámutat a Századosra.)

SZÁZADOS Tizenöt perc.

PŐRE SZILVESZTER A fél?

SZÁZADOS Harminc.

PŐRE SZILVESZTER A háromnegyed? *(Felmutat az Ezredesre.)*

EZREDES Negyvenöt.

PŐRE SZILVESZTER Ki tudna nekem még néhány műszert felsorolni, amivel mérünk?

MATEKTANÁRNŐ A barométer.

TÁBORNOK Manométer.

EZREDES Gatsométer.

TERMÉSZETRAJZTANÁR Lázmérő.

FÖLDRAJZTANÁR Szögmérő.

TÖRTÉNELEMTANÁR Távmérő.

SZÁZADOS Szeszmérő.

IGAZGATÓ Értékmérő.

PŐRE SZILVESZTER Jól van. Hány óra van most?

TÁBORNOK Háromnegyed hat.

PŐRE SZILVESZTER Háromnegyed hat. Ma nincs csöngetés, ma később megyünk haza. *(Elkezd énekelni)* Folytassa tanár úr!

TERMÉSZETRAJZTANÁR *(énekel)*

PŐRE SZILVESZTER *(Egymás után rámutat arra, akinek énekelnie kell. Kánonban énekelnek, hamsanf)* Mi a hangjegy? A kóta?

(Csend, senki nem felel. Pőre Sz. a táblához megy.)

PŐRE SZILVESZTER Hát egy gombóc. *(Felrajzol egy kört.)* Ha nincs benne szilva vagy barack, üres hangjegy. Felszúrom egy villára.

Ha van benne szilva, barack, akkor teli hangjegy. Felszúrom egy villára. *(Egy tömött kört rajzol fel.)* No, most már! Az egyik hosszabb ideig szól, mert éhes, bömböl, mint a pólyás csecs után, hosszabb ideig szól, mint a másik. Lá, la-la-la-lá – üres gombóc, a la-la-la – teli gombóc. Világos?

(Kiáltások): Értjük, hogyan, igen!

Üres gombóc, teli gombóc.

PŐRE SZILVESZTER Buldi, énekelj egy népdalt!

TÁBORNOK *(rekedten énekel)*

PŐRE SZILVESZTER Egy kicsit ki kell pucolnod a hangod. Rozsdás. Ön, kisasszony, énekeljen egy karácsonyi dalt.

MATEKTANÁRNŐ *(énekel)*

(Pőre Szilveszter, miközben a Tanárnő énekel, dirigál.)

PŐRE SZILVESZTER Szép, gyönyörű! Tisztán énekel. Bevesszük az iskolai énekarba. Karénekel!

Egy kis szünetet tartunk. Írják be az ellenőrzőjükbe. December 19-én, tehát hétfőn, szülői értekezletet tartunk. Kérjük a kedves szülőket, minél nagyobb számban jelenjenek meg. Utána a pedagógusok fogadóórát tartanak.

(Az asztalhoz megy, tölt magának, iszik.)

Folytatjuk. A múlt órán, ugyebár, a háziállatokról volt szó? Sorolja el kérem, a háziállatokat.

TERMÉSZETRAJZTANÁR Háziállataink: a tyúk, a kakas, a macska, a kutya, a disznó, a kecske.

PŐRE SZILVESZTER Mit csinál a tyúk? *(Rámutat a Főhadnagyra.)*

FŐHADNAGY Tojik.

PŐRE SZILVESZTER Kotkodácsol, ugyebár? Mit csinál a kakas?

EZREDES Kukorékol.

PÓRE SZILVESZTER Meg tudná mutatni? Utánozni?

EZREDES *(elkezd kukorékolni)*

PÓRE SZILVESZTER Helyes. Ön megmutathatná, hogyan kotkodácsol a tyúk.

ŐRNAGY *(elkezd kotkodácsolni)*

PÓRE SZILVESZTER És hogyan csinál a kecske? Százados úr!

SZÁZADOS A kecske mekeg. *(Elkezd mekegni.)*

PÓRE SZILVESZTER A kutya ugat, ugyebár? *(A Táborkra mutat.)*

TÁBORNOK *(elkezd ugatni)*

PÓRE SZILVESZTER *(a tanárnőhöz)*
A macska?

MATEKTANÁRNŐ *(elkezd nyávogni)*

PÓRE SZILVESZTER A disznó?

HADNAGY Rőfög. *(Elkezd rőfögni.)*
Rőf-rőf-rőf.

PÓRE SZILVESZTER Háziállataink különböző hangot hallatnak körülöttünk. Tessék! Nyávogjanak, rőfögjenek, ugassanak...

(A többiek rőfögnek, mekegnek, nyávognak, ugatnak, kotkodácsolnak. Egy ideig nagy zaj.)

PÓRE SZILVESZTER Nyelvtanár úr!
Mondja el a verset.

NYELVTANTANÁR *(feláll, kimegy a tábla elé)*

Bráha korbicsolja Brálát,
Bréla brangva béreg,
Brahhára brahhára, brála brála brahhára,
Kofka bangorál az umba,
Kákrapálva gányad,
Zenajda, zenajda, zéla, zéla zofála.

PÓRE SZILVESZTER *(a Természetrajztanárra mutat)* Folytassa!

TERMÉSZETRAJZTANÁR Ténref rüszköl, törtöl, benget,
Roskálja pajámat,
Roskára, koskéra, ráska roska rosakára.

Ábrikálok dönderögve,
Rögönén dönderén,
Rögéri rögéri, dönde dendő dön régi.

PÓRE SZILVESZTER *(a tanárookra mutat)*

TANÁROK Jáspikolunk jokra jokra,
Döndöréka gerevül,
Jogsári, jaksári, jiksa, jaksi, joksári.

PÓRE SZILVESZTER Prokopáltok, jacidáltok,
Hömbörülő csabránya, csinnya, csánya csobránya.

TANÁROK Ukum lokol, feng a loktok,

Vilagila viptop,
Tittála, tittála, tila, téla, tittála.

PÓRE SZILVESZTER Ügeséged rügeségem,

Süle, sáli, séla,
Zolfina, zilfáno, züla, zéli, zolfina.

TANÁROK Molusála silba kralé,
Csömberütlen cséka,
Csakája, csokája, csoka, csákó csekája.

PÓRE SZILVESZTER *(int az egész osztálynak)*

(Mind együtt): Dörbe, hörbe, hönbörögve

Nilagála belebungva,
Dörbe, hörbe bönbörögve,
Nilagála belbebungva,
Bezingálunk, zinga, kunga,
Garadon, garadon,
Herpáli, horpáli,
Ukra, mukra loktok.

PÓRE SZILVESZTER Az évvárón ezzel szerepelünk.

Az előbb elfelejtettünk valamit.
A galambot. Mit csinál a galamb?
Milyen a galamb? Buldi!

TÁBORNOK *(feláll)* A galamb szelíd és turbékol.

PÓRE SZILVESZTER Helyes! Turbékolj szelíden, fiacskám.

TÁBORNOK *(elkezd turbékolni)*

PÓRE SZILVESZTER Úgy, úgy...

Na, most mindenki felír a táblára egy mondatot.

TÖRTÉNELEMTANÁR Milyen mondatot? Tő vagy bővített mondatot?

PÓRE SZILVESZTER Pőre mondatot. Pucért. Gyerünk!

EZREDES *(kimegy a táblához, felírja)* A cipőzsinór elszakadt.

(Visszamegy a helyére.)

ÓRNAGY *(kimegy a táblához, felírja)* Annika tüsszentett.

(Helyére megy.)

SZÁZADOS *(kimegy a táblához, felírja)* A spenót főzelék.

(Helyére megy.)

FŐHADNAGY *(kimegy a táblához, felírja)* Nincs bunyó.

(Helyére megy.)

TÁBORNOK *(izgatottan jelentkezik, izeg-mozog)*

PÓRE SZILVESZTER Mi van, Buldi, mit akarsz?

TÁBORNOK Szilvi! Pucér! Tanár úr! Sürgősen ki kell mennem!

PÓRE SZILVESZTER Menj!

TÁBORNOK *(kiszalad)*

HADNAGY *(kimegy a táblához, felírja)* Szuvas a szemfogam.

(Helyére megy.)

SZÁRNYSEGÉD *(kimegy a táblához, felírja)* A balhátvád lő.

(Helyére megy.)

IGAZGATÓ *(kimegy a táblához, felírja)* A kisfiú álmodott.

(Helyére megy.)

PÓRE SZILVESZTER Ezek tehát pucér mondatok. *(A táblához megy, felírja legalul.)* Pisilni kell men-nem. *(Megfordul, vigyorog.)*

(A Tisztek felugrálnak.)

TISZTEK Aljasság! Rágalom! Becsü-letsértés!

PÓRE SZILVESZTER Csend! Csend legyen! Tudtommal a Tábornok úrtól teljhatalmat kaptam. Üljenek vissza azonnal a helyükre, ne zavarják a tanítást! Ezért a súlyos rendbontásért osztályfőnöki intőt kapnak és magaviseletből elégtelent!

(Kintről a Tábornok diadalmas hangja.)

TÁBORNOK Megvan! Megvaan! Megvan! *(Diadalmas arccal beszalad az osztályba, még nadrágját gombolja)* Úgy van! Megvan!

(A többiek dermedten nézik.)

PÓRE SZILVESZTER Törölje le valaki a táblát! Nincs több hely a táblán!

TÁBORNOK Nem!!! Mindenki maradjon a helyén!

(Csend.)

Bizony megvan! *(Sétálni kezd a padok előtt. Egyre gúnyosabban beszél.)* Bizony, bizony megvan! Megvan a mondat, tiszt urak. *(A tisztekre néz.)* Megvan! Ezért volt jó a klozetra mennem. Úgy látszik, nemcsak mást, engem is megihlet e helyiség!

(Nevet, sétál, megáll az Igazgató előtt.) Tehát megvan! *(Sétál)* Megtaláltam, tanár urak! *(Megáll a Tanárnő előtt.)* Mert én mindent megtalálok, megoldok. Matematika-tanárnő! És tudják, mi az a mondat!? *(Sétál.)* Jó mondat, igaz mondat, nagyon igaz mondat, a legigazibb mondatok egyike: a lényege, a tartalma, a valósága... És én megtanultam, jól megtanultam, meg bizony! Megtanultam,

eszembe jutott. Egész életemben hű maradtam hozzá! Egyáltalán hű mindahhoz, amit tanultam, amire tanítottak. Minden cselekedetemmel arra törekedtem... alkalmaztam...

(A táblához megy, letörli gyorsan, energikusan, megfordul, mosolyog.) Nos... felírom... Önöknek, magamnak, és mindenkinek... (Felírja.) Csönd legyen! (Megfordul.) Ennyi. Mély filozófiája és jelentősége van. Ennek a két szócskának, ennek a tőmondatocskának. Véletlenül az is tőmondat. (Nevet.) Igen. Csönd legyen! Ilyen csönd, mint most itt... Csönd legyen... mert én mondtam, én akarom, én megparancsolom... Ha én beszélek, ha én itt vagyok, ahol vagyok... (Hirtelen hangot vált.) Írják egymás után a táblára: Csönd legyen! Indulás libasorban! Gyerünk!

(A többiek megállnak, megindulnak a táblához.)

Mert én akarom: csönd legyen. Akkor velem írták fel a táblára, mert zajongott az osztály. És mindenkinek le kellett még írnia a füzetébe százszor! Írják fel maguk is a táblára! Hogy megtanulják!

(A többiek egymás után egymásnak adva a krétát felírják a táblára: Csönd legyen!)

TÁBORNOK Írják! Látni akarom! Írják rá egymás írására! Ne töröljék le a táblát! Írják, amíg el nem fogy a kréta, amíg van kréta! Csönd legyen! Csönd le-gyen!

(A többiek egyre írják a mondatot. Grotteszk jelenet a tábla előtt.)

TÁBORNOK Csönd! Nagy csönd! Csönd legyen!

(A többiek, miután elfogyott a kréta, tanácstalanul állnak a tábla előtt.)

TÁBORNOK Nincs több kréta? Mutasák! Álljanak félre a táblától!

(A többiek kétoldalt félreállnak. Rengeteg írás, egymáson betűk, mondatfoslányok, krikszkrakszok a táblán, alig kivehetően: a mondat.)

TÁBORNOK (a táblára mutat) Látják, ezek az én nyomaim mind! Ez a tábla: város, falu, falvak, föld, ország... Ez a tábla: fekete arc, fekete orr, száj, fül, fekete mosoly, fekete koponya, benne az agyvelő a gondolattal, gondolatommal: Csönd legyen!... Csönd... az agyakban, a testekben, a lábakban, karokban... És akkor csönd lesz... (Felnevet.) Csönd! (Hangoosan.) Az én csöndem!

(Csönd.)

Írjanak tovább! Az ujjukkal! Tovább! Nem hallották!? Írjanak! Az ujjukkal!

(A többiek, mint az előbb, egymás után a táblára írják ujjukkal... A Tábornok nézi, mosolyog.)

TÁBORNOK Garantálom, hogy csönd lesz! (Sétálni kezd, a többiek írnak...)

Félre a táblától!

(A többiek félreállnak. A tábla csupamaszat... ahogy az az ujjakkal szétkenték.)

TÁBORNOK (ismét a táblára mutat) Ezek is az én nyomaim. Nyom, nyomok, sok, rengeteg nyom... csizmáim nyomai. (Nevet.) Nyomok a csöndben. A csönd nyomai. Itt és mindenütt. Városokban, falvakban, az országban, országokban, földrészekben egyaránt.

(Néma csönd. Mindenki a Tábornokra néz, szinte marionettszerű figurák...)

TÁBORNOK *(hirtelen hangot váltva)*

De most énekeljenek! Valamit, mit bánom én, mit, valamit énekeljenek, valami indulót... Pihenjenek... Aztán megint írni fognak! Amíg van ujjuk, amíg van vérük... Énekeljenek!

(A többiek elkezdenek énekelni.)

Énekeljete! Hogy csönd legyen! Csend! Hogy halljam a csöndet: a csöndben rejtőznek a legszebb

hangok: bölcsődal, szerelmi ének, szerenád, induló, szimfónia, zsoltár... a requiem...

(A többiek – egyik a másik után – abahagyják a hangos éneklést, énekelnek némán, ajkuk, szájuk mozgásával műmelik az éneklést. Éneklés: némán: szájmozdulatokkal.)

TÁBORNOK Énekeljete! Hogy csönd legyen, lehessen!

(Mosolyog, nézi, hallgatja a néma éneklést. A többiek némán énekelnek.)

Csönd legyen! Csönd! Csönd! Rend!
Mert csönd a rend! És énekeljeteK a
csöndben, mozogjon a szátok, tátogjatok:
szavak, hang, dallam nélkül. Mert csönd
a rend!

Ébert Tibor művei:

Újdonságok (Mikrodramák, 1981)

Perújrafelvétel (Dráma, 1985)

Rosarium, vagy történik bármikor (Szín-
művek, 1987)

Kobajasi (Monográfia, 1989)

Legenda egy fúvószenekarról (Novellák,
drámák, 1990)

Jób könyve (Regény, 1991)

Esterházy (Dráma, 1992)

Fagyott Orfeusz (Versek, 1993)

Kérdezd meg az esőt (Novellák, 1993)

Egy város glóriájában (Esszék, 1996)

Él tem fél tem (Versek, 1998)

*Eredők és közelítések – Meztlábás Mar-
seillaise* (Regény, 1998)

„Hogy megtarthassuk, megtartassunk”
(Három történelmi dráma, 1999)

Bolyongás (Esszék, versek, 2001)

Pozsonyi vecsernye (Versek, rövid írás-
sok, 2002)

Kaleidoszkóp (Portrék, novellák, 2002)

Álmomban elbocsátottak (Maszkok és
hangok, 2002)

Egy muzsikus feljegyzései (Utólagos re-
génykrónika, naplójegyzetek, 2004)

Tűzfalak (válogatott írások, 2006)

**A füzet megjelenését a Péterfi Vilmos
Irodalmi Díj Alapítvány támogatta.**

Napkút Kiadó Kft.
1014 Budapest, Szentháromság tér 6.
Telefon/fax: (1) 225-3474
E-mail: napkut@gmail.com
Honlap: www.napkut.hu

Felelős szerkesztő: Szondi György
Szöveggondozó: Kovács Ildikó
Tördelőszerkesztő: Szondi Bence